

Säde Harju

”SUN SÄRKYÄ ANNA MÄ EN”

**Tutkimus Kokkolan perhepalvelukeskuksen
työntekijöiden kokemuksista väkivaltaa kohtaavien
lasten parissa työskentelystä**

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Helmikuu 2011

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1 JOHDANTO	1
2 VÄKIVALTA	3
2.1 Väkivalta	3
2.2 Fyysinen väkivalta	3
2.3 Henkinen väkivalta	4
2.4 Seksuaalinen väkivalta	4
2.5 Lähisuhdeväkivalta	5
3 VÄKIVALLALLE ALTISTUMINEN	6
3.1 Väkivallan ympäristöt	6
3.2 Väkivallasta seuraavat oireet	8
4 VÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN JA PUHEEKSI OTTAMINEN	12
4.1 Väkivallan tunnistaminen	12
4.2 Väkivallan puheeksi ottaminen lapsen kanssa	12
4.3 Väkivallan tekijän kohtaaminen	14
5 LASTENSUOJELU	15
5.1 Lastensuojelun määritelmä	15
5.2 Lastensuojelun asiakkuus	15
5.3 Lastensuojeluprosessin työntekijät	17
5.4 Osaaminen	17
6 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUKSELLINEN OSUUS	19
6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	19
6.2 Tutkimuksen toteutus	20
6.2.1 Kohderyhmä ja tutkimusmenetelmät	20
6.2.2 Kyselylomake	20
6.2.3 Tutkimuksen luotettavuus	21
7 TUTKIMUSTULOKSET	22
7.1 Vastaajien taustatiedot	22
7.1.1 Koulutus	22
7.1.2 Työkokemus lastensuojelusta	22
7.2 Väkivallalle altistuminen	23
7.2.1 Välillisen väkivallan yleisyys	23
7.2.2 Välillistä väkivaltaa seuraavat oireet	24
7.3 Fyysinen väkivalta	25
7.3.1 Fyysisen väkivallan yleisyys	25
7.3.2 Fyysisen väkivallan tuleminen ilmi	26
7.3.3 Fyysisen väkivallan luonne	27
7.3.4 Fyysistä väkivaltaa seuraavat oireet	28
7.4 Henkinen väkivalta	29

7.4.1 Henkisen väkivallan yleisyys	29
7.4.2 Henkisen väkivallan tuleminen ilmi	29
7.4.3 Henkisen väkivallan luonne	30
7.4.4 Henkistä väkivaltaa seuraavat oireet	31
7.5 Seksuaalinen väkivalta	31
7.6 Osaaminen ja työn kehittäminen	33
7.6.1 Työssä tarvittava osaaminen	33
7.6.2 Työntekijässä heräävät tuntemukset	34
7.6.3 Työn kehittäminen	35
7.6.4 Vapaa sana	36
8 TUTKIMUKSEN YHTEENVETO	37
9 POHDINTA	40
LÄHTEET	43
LIITTEET	

*Kun voimat oudon maan sun veisi mukanaan
mä missä lienenkin niin tulen takaisin
Sun rinnallasi oon, yön pedot kaikotkoon
sillä en sun särkyä anna mä en*

*Niin katoavaa on voimat ihmisen,
vain tuuli puhaltaa ja kuoren hajottaa
Mutta en sun särkyä anna mä en*

*Et ole vahva et, yön varjoon pakenet
mut seuraasi sun jään, en päästä lähtemään
Viel aamu sarastaa, se haamut karkottaa
sillä en sun särkyä anna mä en*

*Niin katoavaa on voimat ihmisen,
vain tuuli puhaltaa ja kuoren hajottaa
Mutta en sun särkyä anna mä en*

Johanna Kurkela,

Albumilta Marmoritaivas

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Sosiaali- ja terveysalan yksikkö	Aika Helmikuu 2011	Tekijä/tekijät Säde Harju
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi ”SUN SÄRKYÄ ANNA MÄ EN” – Tutkimus Kokkolan perhepalvelukeskuksen työntekijöiden kokemuksista väkivaltaa kohtaavien lasten parissa työskentelystä		
Työn ohjaaja Sirkka Huhtakangas	Sivumäärä 44 + 6	
Työelämäohjaaja Oili Hagström		
Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää Kokkolan perhepalvelukeskuksen työntekijöiden kokemuksia lasten altistumisesta väkivallalle sekä osaamista, jota väkivaltaa kohdanneiden lasten parissa työskennellessä tarvitaan. Tavoitteenani oli antaa perhepalvelukeskuksen työntekijöille mahdollisuus kertoa omista kokemuksistaan ja näkemyksistään ja muille tilaisuus oppia uutta niiden kautta. Tavoitteena oli, että opinnäytetyössäni esiin tulevia kokemuksia sekä työntekijöiden kehittämideoita hyödyntämällä työtä voidaan kehittää siten, että väkivallalle altistuneita lapsia voitaisiin jatkossa auttaa entistä varhaisemmassa vaiheessa. Opinnäytetyöni kohderyhmänä olivat Kokkolan perhepalvelukeskuksen 13 lastensuojelun työntekijää. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kerättiin puolistrukturoiduilla kyselylomakkeilla syksyllä 2010. Kyselyyn vastasi 38 % kohderyhmästä. Opinnäytetyöni tutkimustulosten mukaan lasten altistuminen väkivallalle on yleistä. Vanhempien välistä väkivaltaa todistaneita sekä itsekin henkistä ja fyysistä väkivaltaa kokeneita lapsia työntekijät kohtaavat pääsääntöisesti viikoittain. Seksuaalista väkivaltaa kokeneita lapsia tulee tulosten mukaan vastaan harvemmin, mutta kuitenkin silloin tällöin. Väkivalta tulee useimmin ilmi lasten itsensä kertomana, vanhemman tai jonkun muun huolestuneen, mahdollisesti väkivallan jälkiä nähneen, aikuisen kertomana. Väkivaltaa kohdanneet lapset oirehtivat monin eri tavoin. Levottomuus, aggressiivinen käytös ja kouluvaikeudet olivat yleisiä tutkimustuloksissa esiin tulleita oireita. Myös päihteiden käyttöä ja itsetuhoisuutta oli havaittu.		

Asiasanat

lapsi, lastensuojelu, lähisuhdeväkivalta, oireilu, osaaminen, väkivallalle altistuminen, väkivalta

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date February 2011	Author Säde Harju
Degree programme Bachelor of Social Services		
Name of thesis "I WON'T LET YOU FALL APART" - Study of Experiences of Kokkola Family Service Center's Workers on Working with Children Exposed to Violence		
Instructor Sirkka Huhtakangas		Pages 44 + 6
Supervisor Oili Hagström		
Purpose of this thesis was to find out the Kokkola Family Service Center's workers' experiences about children exposed to violence and the skills required in work among those children. My goal was to provide to Family Service Center's workers opportunity to share their experiences and views and to the other people opportunity to learn new things through them. The aim was to find out workers' developing ideas how work can be developed so that children exposed to violence can be helped at an earlier stage in the future. The target group was 13 child protection workers in the Family Service Center in Kokkola. Qualitative research's data was collected with semi-structured questionnaires in the autumn of 2010. 38% of the target group responded to the survey. The results indicated that children's exposure to violence is common. Child welfare workers face as every week children witnessing the violence between their parents and experiencing mental and physical violence themselves. Children do not experience sexual violence that often, but still every now and then. Violence is most often detected when children themselves tell about it or parent or someone who might have seen traces of violence tells about their concern. Symptoms of experienced violence were described in many ways. Restlessness, aggressive behavior and school problems were common. Alcohol abuse and self destructiveness were also mentioned.		
Key words child, child welfare, domestic violence, exposure to violence, know-how, symptoms, violence		

1 JOHDANTO

Naisiin kohdistuva väkivalta on jatkuvasti esillä ja yhä enenevässä määrin julkisuudessa on alettu puhua myös miesten kohtaamasta väkivallasta. Tutustuttuani näihin aiheisiin ja ymmärrettyäni ilmiön yleisyyden itseäni alkoi kiinnostaa niiden lasten kohtalo, jotka joutuvat elämään todistaen tällaista väkivaltaista elämäntyyliä. Väkivaltaisessa ympäristössä elävät lapset eivät välttämättä aina koe suoraa itseensä kohdistuvaa väkivaltaa, mutta joutuvat seuraamaan sivusta läheistensä, usein omien vanhempiansa, rankkojakin yhteenottoja. Osa lapsista saa myös oman osansa niin henkisestä, fyysisestä kuin seksuaalisestakin väkivallasta. Tämä kaikki on väkivallalle altistumista, johon tässä opinnäytetyössäni paneudun.

Lasten altistumista väkivallalle on alettu tutkia vasta viime vuosina enemmän – aiemmin lapsilla on ollut tapana jäädä vanhempiansa varjoon perheen sisäistä väkivaltaa selviteltäessä, ellei lapsi ole ollut suoran, häneen itsensä kohdistuvan väkivallan uhri. Nytemmin on ymmärretty lasten suhteen kotona tapahtuvaan väkivaltaan olevan aina aktiivinen – lapset eivät ole koskaan pelkästään välinpitämättömiä sivustakatsojia. Väkivalta jättää aina jälkiä, vaikka jäljet eivät olisikaan fyysisiä. Ensi- ja turvakotien liitto on tutkinut tätä esimerkiksi 2000-luvun alussa arvioitaessa lasten asiakkuuksia ja kokemuksia turvakodissa.

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää Kokkolan perhepalvelukeskuksen työntekijöiden kokemuksia lasten altistumisesta väkivallalle sekä osaamista, jota heidän työssään tarvitaan. Työni antaa perhepalvelukeskuksen työntekijöille mahdollisuuden kertoa omista kokemuksistaan ja muille tilaisuuden oppia uutta niiden kautta. Tavoitteena on, että tutkimuksessani esiin tulevia kokemuksia ja työntekijöiden kehittämisideoita voidaan jatkossa hyödyntää siten, että väkivallalle altistuneet lapset saisivat apua entistä varhaisemmassa vaiheessa.

Työni jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa esittelen tiiviisti työni tietoperustan määrittelemällä väkivaltaa ja sen eri muotoja, käsittelemällä väkivallalle altistumista ja sen seurauksia lapsen elämässä ja kertomalla lastensuojelusta, johon kuuluu hyvin olennaisesti väkivaltaa kohdanneiden lasten parissa työskentely.

Toisessa osassa käsittelen itse tutkimusta. Esittelen lyhyesti tutkimukseni yhteistyökumppanin, tarkoituksen, tavoitteen ja kerron tutkimuksen toteuttamisesta. Tämän jälkeen jatkan tutkimustuloksiin. Lopuksi pohdin itse sekä aihetta että omaa opinnäyteprosessiani. Työn lopusta löytyy myös liitteenä laatimani ja aineiston keruussa käyttämäni kyselylomake sekä minulle myönnetty tutkimuslupa.

2 VÄKIVALTA

2.1 Väkivalta

Maailman terveysjärjestön WHO:n käyttämän määritelmän mukaan väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen. Tässä määritelmässä keskitytään itse tekoon eikä sen lopputulokseen, ja tällöin sen ulkopuolelle jäävät tahattomat tapaukset, kuten onnettomuudet. (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano 2005, 21.) Lapsiin kohdistuvan väkivallan WHO määrittää sisältävän kaiken vastuuseen, luottamukseen tai valtaan perustuvassa suhteessa ilmenevän fyysisen ja/tai emotionaalisen huonon kohtelun, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin tai kaupallisen tai muun hyväksikäytön muodot, jotka johtavat todellisen tai potentiaalisen vahingon aiheuttamiseen lapsen terveydelle, elämälle, kehitykselle ja arvokkuudelle. (Krug ym. 2005, 78.) Lyhyesti sanottuna väkivalta on väkisin otettua valtaa. Yleensä väkivalta jaetaan kolmeen eri ilmenemismuotoon: fyysiseen, henkiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan.

2.2 Fyysinen väkivalta

Fyysistä väkivaltaa on kaikenlainen käsiksi käyminen, kuten lyöminen, töniminen ja potkiminen. Fyysinen väkivalta on väkivallan eri muodoista helpoiten tunnistettavissa, sillä se jättää usein näkyviä jälkiä. Näin ei kuitenkaan aina ole. Joskus jälkiä ei synny lainkaan tai ne tulevat paikkoihin, joissa ne ovat ulkopuolisten katseilta piilossa. (Ensi- ja turvakotien liitto ry 2006.) Äärimmillään fyysinen pahoinpitely voi aiheuttaa jopa kuoleman. Fyysiseksi väkivallaksi lasketaan myös passiivinen fyysinen väkivalta, joka on esimerkiksi hoidon laiminlyöntiä. Esimerkiksi vauvan vaipan vaihtamatta jättäminen päiväkausiksi, lapsen ruokkimatta jättäminen, jatkuvasti yksin kotiin jättäminen tai sulkeminen

pimeään komeroon ovat passiivista fyysistä väkivaltaa. Joskus on vaikea vetää raja satunnaisen vahingon ja pahoinpitelyn välille, mutta yhtenä kriteerinä voidaan käyttää esimerkiksi sitä, kuinka usein ilmiö toistuu. (Sosiaaliportti 2008.)

2.3 Henkinen väkivalta

Henkistä väkivaltaa on kaikki verbaalisesta haukkumisesta uhkailuun. Nimittely, alistaminen, itsetunnon murentaminen, eristäminen sosiaalisista suhteista, kontrollointi ja uhkaaminen esimerkiksi itsemurhalla tai hylkäämisellä ovat kaikki sitä. Henkinen väkivalta on yleensä aina osa fyysistä väkivaltaa. (Nettiturvakoti 2007.) Siitä seuraavaa henkistä tuskaa, kuten pelkoa, voidaan pitää merkittävimpänä ja yleisimpänä oireena pahoinpitelyjen määrästä ja laadusta riippumatta. Monet väkivaltaa kokeneet ovat kuvanneet pahimmaksi juuri väkivallan uhan ja pelossa elämisen. (Ensi- ja turvakotien liitto ry 2006.)

2.4 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaaliseen väkivaltaan kuuluu seksuaalisiin tekoihin pakottaminen ja ahdistelu. Väkivaltaa on myös esimerkiksi lapsen altistaminen ikätasolle soveltumattomille seksuaalisille ärsykeille, kuten yhdyntöjen seuraamiselle ja pornofilmeille ja -lehdille. (Sosiaaliportti 2008.)

Näiden ilmenemismuotojen lisäksi joissakin lähteissä puhutaan esimerkiksi myös kemiallisesta väkivallasta, mikä voi tarkoittaa esimerkiksi lapsen jättämistä ilman tarvittavia lääkkeitä tai äidin sikiöaikaista alkoholin ja huumeiden käyttöä (Sosiaaliportti 2008), taloudellisesta väkivallasta, mitä voi esiintyä esimerkiksi rahan kiristämisenä tai toisen kontrollointina, sekä uskonnollisesta väkivallasta, mitä on esimerkiksi uskonnollisten tarpeiden pilkkaaminen tai uskonnon harjoittamiseen pakottaminen. Väkivallan määritelmä vaihtelee siis suuresti tilanteen ja määrittelijän mukaan. Tärkeää on huomioida se, ettei se ole vain tekemistä vaan myös tekemättä jättämistä,

passiivisuutta. Pelkkä väkivallan kohteena oleminen ei ole väkivaltaa vaan myös sen todistaminen ja sen ilmapiirissä eläminen. (Forsberg 2002, 20.) Erityisesti lasten kohdalla passiivinen väkivalta näkyy hoidon laiminlyöntinä ja tunne-elämän huomioimatta jättämisenä, mikä jättää pysyvät jäljet lapsen kehitykseen (Nettiturvakoti 2007).

2.5 Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan kaikenlaista väkivaltaa, jossa tekijänä on uhrin kumppani, lähiomainen tai muu läheinen. Aiemmin lähisuhdeväkivallan sijasta käytettiin termiä perheväkivalta, mutta sen käytöstä on pyritty luopumaan sillä sen ajatellaan assosioituvan liikaa perinteiseen ydinperheen sisällä tapahtuvaan väkivaltaan (Hämäläinen 2004), vaikka sen kohteena voi olla kuka tahansa ja tekijänä voi olla puoliso, ex-puoliso, seurustelukumppani, lapsi, muu perheenjäsen, sukulainen, tuttava tai työtoveri (Kinnunen 2007). Sen muotoja ovat esimerkiksi lasten heitteillejätto tai hyväksikäyttö, parisuhteissa tapahtuva väkivalta ja vanhusten tai vammaisten kaltoinkohtelu (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007).

3 VÄKIVALLALLE ALTISTUMINEN

3.1 Väkivallan ympäristöt

Lähes kaikki lapset altistuvat väkivallalle ainakin television ja muun väkivallan uutisoinnin välityksellä. Iltaapäivälehdet huolehtivat siitä, että järkyttävimmätkin väkivaltaisuudet tulevat kaikkien tietoon ikään katsomatta. Sodat, terroriteot, raa'at henkirikokset ja niiden oikeudenkäynnit uutisoidaan yksityiskohtaisesti usein televisiossa perheiden parhaaseen katseluaikaan. Väkivalta tulee lapsille ja nuorille näkyväksi tiedonvälityksen lisäksi myös väkivaltaviihteen välityksellä. Video- ja tietokonemaailmassa ampuminen, puukottaminen, hakkaaminen ja potkiminen ovat arkipäivää isolle joukolle lapsia ja nuoria. Vaikka median ja pelien kuvaama väkivalta jää osalle onneksi etäiseksi, iso joukko lapsia kuitenkin kuulee väkivallan kuvauksia, tapaa tekijöitä ja uhreja omassa elämänpiirissään, kuten koulussa. Koulukiusaaminen on tuttua jollain tavalla lähes jokaiselle koululaiselle. (Oranen 2001, 41-42.)

Muistan, kuinka joitakin vuosia sitten mediassa puhuttivat paljon iltaapäivälehtien väkivaltaiset lööpit. Niiden kritisoitiin aiheuttavan pienissä lapsissa ahdistusta ja turvattomuuden tunteita. Erityisesti juuri lukemaan oppineista lapsista oltiin huolestuneita – he kun osaavat lukea, mutta eivät vielä ymmärtää kaikkea lukemaansa. Lööpit, joissa käytetään väkivaltaisuuksien yhteydessä lapsen omaan perheeseen viittaavia sanoja, kuten ”äiti” ja ”isä”, koettiin erityisen ongelmallisiksi, koska ne kyseenalaistavat lapsen luottamuksen omiin perheenjäseniinsä. Tämä näkökanta sai kuitenkin myös kritiikkiä osakseen, sillä myös lapsilla on oikeus tietää tiedotusvälineiden kautta maailman tapahtumista, tosin huomioimalla lapsen kehitystaso. Mielestäni lapsiasiavaltuutetun ehdotus esimerkiksi kauppojen ”lööppivapaista” kassoista on hyvä. Sen mukaan lööppejä ja mainoksia ei suoranaisesti kiellettäisi vaan annettaisiin vain kaupassa asioiville mahdollisuus kassaan, jonka läheisyydessä ei iltaapäivälehtiä ja niiden mainoksia olisi. Näin pienten lasten vanhemmat välttyisivät perheen pienimpiä järkyttäviltä uutisilta, joita pienen lapsen ei vielä tarvitse ymmärtää.

”Ylisuojeluun” ei kuitenkaan ole perustetta. Uutisissa ilmenevä turvattomuus ja väkivaltaisuudet eivät maailmasta katoa, joten niitäkin on lapsen kehittyessä kyettävä käsittelemään lapsen kanssa. Huolestuttavampana pidän väkivaltapelejä, joissa väkivalta tulee lähemmäs lasta kuin esimerkiksi lehdissä ja televisiossa, koska pelatessa lapsesta itsestä tulee tekijä. Väkivaltapelien pelaaminen on useiden tutkimusten mukaan lisännyt lasten ja nuorten aggressiivista käytöstä. Tosin Texasin yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan väkivaltaiset tietokonepelit ovat turvallisia normaaleille teini-ikäisille ja aiheuttavat jonkinasteista vihamielisyyden kasvua vain jo ennestään neuroottisilla tai masentuneilla nuorilla pelaajilla. (Ferguson 2010.)

Lapset ja nuoret kohtaavat väkivaltaa myös Internetin ja matkapuhelimien välityksellä. Poliisiammattikorkeakoulussa tehdyn tutkimuksen mukaan tekstiviestikiusaaminen ja häirintä Internetissä on melko yleistä lasten keskuudessa. Monet nuoret esimerkiksi laittavat kuviaan Internetiin kaikkien nähtäväksi ja kommentoitavaksi. Tutkimuksen mukaan yli viidennes yhdeksäsluokkalaisista tytöistä oli saanut pyyntöjä seksikkäistä kuvista tai ehdotuksia seksistä Internetissä. On myös tapauksia, joissa lapsi tai nuori on suostunut tapaamaan Internet-tuttavuutensa ja joutunut suostutelluksi tai pakotetuksi seksiin. Tämä on kuitenkin harvinaista suomalaisnuorten kohdalla. (Ellonen, Kääriäinen, Salmi & Sariola 2008.)

Ympäristöt, joissa lapsi voi kohdata väkivaltaa sen eri muodoissaan, vaihtelevat siis suuresti. Kaikista merkittävin ympäristö lapselle on kuitenkin koti. Siellä koettu väkivalta on aina erityisen merkityksellistä, sillä kodin ja sen ihmissuhteiden tulisi merkitä lapselle ja koko perheelle turvaa, kiintymystä ja rakkautta. (Paavilainen ym. 2003.) Näin ei kuitenkaan aina ole. Elämä väkivallan vaikutuspiirissä merkitsee lapsille elämää pelon keskellä, mikä häiritsee lasten perusturvallisuutta. Kun pelon aiheuttaa vanhempien välinen riitely ja väkivalta, vanhemmat eivät ole lasten käytettävissä turvan antajina, vaan lapsi jää omien selviytymiskeinojensa varaan. (Oranen 2001, 53.) Väkivalta vanhempien taholta estää turvallisen kiintymyssuhteen syntymisen eikä lapsi saa tervettä mallia ihmissuhteiden solmimiseen ja opi luottamaan lähellään oleviin ihmisiin. Kaltoin kohdellut lapset kärsivät itsetunto-ongelmista

ja kuvaavat itseään surullisiksi, onnettomiksi ja myös epäsuosituiksi. Heillä on usein puutteita sosiaalisissa taidoissa ja he esimerkiksi tulkitsevat toisten käyttäytymisen itseään kohtaan helposti vihamieliseksi. Erityisesti tytöillä ilmenee vetäytymistä ja eristäytymistä. (Haapasalo 2000.)

3.2 Väkivallasta seuraavat oireet

Väkivallalla on aina seurauksia, usein monia ja usealle henkilölle samanaikaisesti aiheutuvia. Seuraukset ovat aina yksilöllisiä – esimerkiksi fyysisten vammojen laatu ei kerro mitään väkivallan aiheuttamista psyykkisistä haavoista. Fyysisiä seurauksia voivat olla fyysisten vammojen (luunmurtumat, ruhjeet, vammat, mustelmat) lisäksi esimerkiksi erilaiset sydänoireet, päänsärky, unettomuus ja huimaus. Sosiaalisia seurauksia ovat uhrin tai koko perheen eristäytyminen sosiaalisesta vuorovaikutuksesta, sosiaalisten suhteiden väheneminen tai loppuminen, yksinäisyys sekä ympäristön suhtautumisen muutokset, esimerkiksi välttely ja leimaaminen. Väkivalta vaikuttaa myös koko yhteiskuntaan ja sen asenteisiin. Lisäksi se aiheuttaa yhteiskunnalle huomattavia kustannuksia. (Perttu 2002, 42 – 43.)

Usein merkittävimpiä väkivallan seurauksia ovat sen psyykkiset vaikutukset tunne-elämään, kuten posttraumaattinen stressihäiriö ja traumaattinen kriisi (Perttu 2002, 42). Traumaattisena kriisinä pidetään tilanteita, joissa jokin uhkaa joko fyysisesti tai psyykkisesti ihmisen turvallisuutta. Väkivalta perheessä traumatisoi kaikkia osapuolia. Lasten altistuminen väkivallalle luo tilanteen, jossa lapset joutuvat seuraamaan sivusta heille tärkeän ihmisen kärsimyksiä, ja vaikei tilanne olisikaan suoranaisesti hengenvaarallinen, lapset yleensä pelkäävät läheisensä kuolevan tai ainakin loukkaantuvan vakavasti. Vanhemmat ovat lapsen turvallisuuden kannalta useimmiten tärkeimmät henkilöt ja heidän vaarassa olemisensa on siksi lapsille yhtä uhkaavaa kuin vaaran kohdistuminen suoraan heihin. (Oranen 2001, 26.)

Lasten suhde kotona tapahtuvaan väkivaltaan on aina aktiivinen. He eivät ole koskaan välinpitämättömiä sivustakatsojia, vaan he aistivat kyllä ilmapiirin

jännittymisen ja oppivat erilaisista merkeistä ennakoimaan riitoja ja tappelutilanteita. Näiden merkkien seuraaminen ja uhkaavien tilanteiden odottaminen vie lapselta paljon energiaa ja hänen on vaikea keskittyä omaan työhönsä, leikkimiseen, minkä kautta hän voisi käsitellä mieltään askarruttavia asioita. Osa lapsista jää kotiin ”päivystämään” eikä voi tämän takia lähteä ulos tai kavereiden luo tai pyytää kavereita kotiin muiden ikätoveriensa tavoin. Väkivallan uhka vaikuttaa aina ja poikkeuksetta voimakkaasti lasten elämään, vaikka ulospäin ei välttämättä näkyisikään mitään erityistä tapahtuneen. Jatkuvalle stressille ja traumaattisille kokemuksille altistuminen vaikuttaa myös lasten keskushermoston kehittymiseen. Jatkuva vaaran kokemus saa aikaan sen, että hermoston ”hälytysjärjestelmä” ylikehittyy, mikä vaikeuttaa impulssien hallintaa ja tunteiden säätelyä. (Oranen, 2001, 49 – 54.)

Kotipiirin väkivaltaisuus on yhteydessä erilaisiin lasten käytöshäiriöihin ja psyykkisiin pulmiin. Erityisesti ne lapset, jotka sekä todistavat että itse kokevat väkivaltaa, ovat suurimassa vaaravyöhykkeessä. Aggressiivisuus, epäsosiaalisuus, arkuus, pelot, psykosomaattiset vaivat, hermostuneisuus, sosiaalisen sietokyvyn lasku, masennus, erilaiset traumaoireet ja persoonallisuuden häiriöt ovat tyypillisiä lasten oireita. Pojille sanotaan olevan tavallisempaa ulospäin oirehtiminen, kun taas tytöille sisäänpäin kääntyvä oireilu. (Forsberg 2002, 23.) Väkivallan nähdään alentavan lasten itsetuntoa ja joidenkin kohdalla johtavan valitettaviin uskomuksiin, että myös he ovat oikeutettuja käyttämään väkivaltaa epämiellyttävien tilanteiden ratkaisuisa. Kun on tutkittu väkivaltarikoksista tuomittuja aikuisia, on havaittu lähes poikkeuksetta, että he ovat itse joutuneet elämään raakaa ja pitkäkestoista väkivaltaa koken omassa lapsuuden kodissaan. (Haapasalo 2000.) Tätä kautta on tuotu esiin sitä, että väkivalta opitaan nimenomaan ihmissuhteiden ja ympäristön kautta sosialisatiossa. Puhutaan väkivallan kehästä, joka on vaarana periytyä ja siirtyä sukupolvelta toiselle, ellei sitä tietoisesti pyritä katkaisemaan. (Forsberg 2002, 23.)

Lapsuudessa koettu väkivalta on useimmiten traumaattinen kokemus, joka voi tuottaa traumaperäisen stressin oireita, kuten dissosiaatiota ja tunteiden turtumista. Dissosiaatiolla tarkoitetaan tunteiden eristämistä, kokemuksen

unohtamista (amnesia) ja itseen liittyvien havaintojen vääristymistä, mikä voi ääritapauksissa johtaa identiteettihäiriöihin, ruumiinkuvan häiriöihin ja niin sanottujen sivupersoonien syntyyn. Traumasta muistuttavat mieleen tunkeutuvat ajatukset, painajaiset ja unihäiriöt ovat tyypillisiä ja tunne-elämää voivat hallita suuttumus ja ahdistuneisuus. Tämä kaikki aiheuttaa usein aggressiivisuutta, jonka avulla traumaattisen kokemuksen uhri yrittää päästä eroon kokemuksen aiheuttamista avuttomuuden ja haavoittuvuuden tunteistaan kontrolloimalla ympäristöään ja omaksumalla hyökkääjän toimintatapoja. Itseä vahingoittava käyttäytyminen, kuten viiltely, voi olla selviytymiskeino ja tapa yrittää hallita itse tuskallisia ja ikäviä kokemuksia sen sijaan että ne olisivat arvaamattomia ja oman kontrollin ulkopuolella. Niin ne on helpompi hyväksyä. (Haapasalo 2000.)

Jatkuvasti traumaattisia kokemuksia läpikäyvät lapset voivat oppia turruttamaan tunteensa ja selviytymään traumatilanteista häivyttämällä kokemusten tunneperäisen merkityksen. Tämä mahdollistaa myöhemmin tunteettoman rikollisen toiminnan, johon ei liity ahdistusta tai syyllisyyttä. Monien tutkimusten mukaan rikoksentekijät tulevat usein perheistä, joissa vanhempien ongelmat, heikot kasvatuskäytännöt, kaltoinkohtelu ja muut riskitekijät ovat valitettavasti yhdistyneet ja vanhemmat ovat joutuneet kokemaan lapsuudessaan runsaasti väkivaltaa ja laiminlyöntiä. Kaltoinkohdelluilla lapsilla on havaittu aikuisiässä tavallista enemmän mielialahäiriöitä, kuten depressiota ja epäsosiaalista käytöstä, päihteiden käyttöä ja itsetuhoisuutta. Pahoinpidellyt vanhemmat ovat alttiita pahoinpitelemään omia lapsiaan – mitä enemmän väkivaltaa vanhempi on itse lapsena kokenut, sitä väkivaltaisemmin hän voi kohdella omia lapsiaan ja läheisiään. Toki osa pahoinpidellyistä vanhemmista pystyy katkaisemaan väkivallan kierteen. Köyhyys, työttömyys ja muut rakenteelliset stressitekijät kuitenkin voivat lisätä lapsen kaltoinkohtelun riskiä. Myös erilaiset mielenterveysongelmat, kuten persoonallisuushäiriöt, aggressiivisuus, psykoottiset häiriöt, ahdistuneisuus, masennus, alhainen itsetunto ja vanhemmuuteen liittyvä stressi sekä päihdeongelmat ovat yhteydessä alttiuteen käyttää väkivaltaa. Sekä psyykkiset ongelmat että päihteet madaltavat kynnystä reagoida erilaisiin stressitekijöihin turvautumalla väkivaltaiseen käytökseen. Erityisen paljon lapsen fyysistä pahoinpitelyä esiintyy perheissä, joissa

vanhemmilla on keskinäistä väkivaltaa, vanhempia itseään on lapsena pahoinpidelty, vanhemmat käyttävät runsaasti päihteitä tai huumeita tai vanhemmilla on mielenterveysongelmia. (Paavilainen ym. 2003. Haapasalo 2000.)

4 VÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN JA PUHEEKSI OTTAMINEN

4.1 Väkivallan tunnistaminen

Väkivallan tunnistaminen ei ole aina helppoa, koska harva hakee apua ja asiaa hävetään ja salaillaan. Se ei myöskään aina näy päällepäin. Fyysistä väkivaltaa on syytä epäillä, jos vammat ovat toistuvia, vaikkakin vähäisiä ja samanaikaisesti on nähtävissä useita eri paranemisvaiheessa olevia vammoja, kuten mustelmia. Myös sen, ettei osaa tai halua selittää vammojen alkuperää tai tarina ei täsmää vammojen sijaintiin, muotoon ja tyyppiin, tulisi soittaa hälytyskelloja. (Perttu 2002, 65.)

Väkivallasta viestiviä mahdollisia psykosomaattisia oireita ovat muun muassa rytmihäiriöt, huimaus, pahoinvointi, nukahtamisvaikeudet, unettomuus ja syömishäiriöt. Psykososiaalista oireilua on tunnetilojen nopea vaihtelu, kärsimättömyys, vihanpurkaukset, keskittymisen puute, masennus, heikentynyt itsetunto, alkoholin liiakäyttö, sosiaalinen eristyneisyys sekä itsemurha-ajatukset tai -yritykset. (Holmberg 2000.)

Väkivallalle altistuneen lapsen kehossa saattaa olla omituisia fyysisiä merkkejä. Lapsi voi reagoida epätavanomaisesti tiettyihin asioihin tai esineisiin ja olla aggressiivinen niitä tai muita lapsia kohtaan. Lapsi saattaa kertoa tarinoita, joissa vihjailee tai puhuu suoraan väkivallasta tai leikkiä jatkuvasti väkivaltaista roolihahmoa. Saattaa myös olla, ettei lapsi leiki ollenkaan tai leikki on samaa kaavaa toistavaa ja ilotonta. Piirroksissa voi olla jatkuvasti hirviöitä, kuolleita olentoja tai muita pelottavia asioita, ja unet ovat painajaisia. Lapsi ei välttämättä halua viettää aikaa kotona tai kutsua kavereita sinne. (Holmberg 2000.)

4.2 Väkivallan puheeksi ottaminen lapsen kanssa

Lapsen kanssa on tärkeä keskustella ja kysyä väkivallasta suoraan, sillä se osoittaa lapselle, että siitä saa ja pitää puhua. Jos sen huomaa eikä ota

puheeksi, lapsi saattaa tulkita sen hiljaisena hyväksyntänä väkivallalle. Lapsilla tulee olla mahdollisuus puhua väkivallasta ilman vanhempien läsnäoloa. Väkivaltaepäilyjä selvittäessä on kuultava lasta suoraan, ei pelkästään vanhempien kertomusta. Lasten kanssa keskustellessa sanat valitaan lapsen iän ja kehitystason mukaisesti sekä lapsen erityispiirteet ja mahdolliset aiemmat kriisikokemukset huomioiden. Väkivaltakokemukset vaikuttavat eri tavoin jokaiseen lapseen yksilöllisesti. Myös lapsen suhde väkivallan tekijään vaikuttaa hänen kokemukseensa. Väkivallan tekijän ollessa lapselle läheinen henkilö ongelmana ovat ristiriitaiset tunteet tekijää kohtaan – viha ja rakkaus vaihtelevat. Tämä hämmentää lasta ja vaikeuttaa hänen omien tunteidensa tunnistamista ja ilmaisemista myöhemmässäkin elämässä. (Perttu & Kaselitz 2006.)

Eri-ikäisillä lapsilla on erilaiset kognitiiviset ja emotionaaliset keinot selviytyä ja käsitellä väkivaltatilanteita. Kaikenikäiset lapset kuitenkin tarvitsevat yhtä lailla mahdollisuuden käsitellä traumaattisia kokemuksiaan – jo pelkkä tapahtuneen ymmärtäminen ja jäsentäminen on tärkeää. Lapsen syyllisyyden tunteiden käsittely on tärkeää, sillä usein lapsi kuvittelee aiheuttaneensa väkivallan olemalla vaikka tuhma ja tottelematon, ”huono lapsi”. Lapselle tulee korostaa, että aikuisetkin tekevät vääriä asioita eikä aikuisten tekemä väkivalta ole koskaan lapsen syy. Syyllisyyttä voi aiheuttaa myös se, ettei kyennyt suojelemaan esimerkiksi äitiään tai sisaruksiaan. Väkivalta aiheuttaa aina voimakkaita turvattomuuden tunteita, joten keskusteluissa tulee aina rauhoitella lasta sekä vahvistaa hänen turvallisuuden ja hallinnan tunteitaan. (Rautava 2002.)

Lapsen kanssa puhuessa on tärkeää olla lupaamatta kertoa kenellekään, sillä todennäköisesti joudut kertomaan jollekin. Älä aseta itseäsi tilanteeseen, jossa joudut pettämään lapsen luottamuksen. Lapselle tulee myös antaa tunnustusta rohkeudesta hakea apua ja kertoa hänen toimineen oikein kertoessaan väkivallasta. Väkivallan tekijää ja lapsen perhettä ei saa mustamaalata, sillä lapsi kuitenkin rakastaa heitä ja peilaa itseään heidän kauttaan. Heidän loukkaamisensa loukkaa lasta ja hänen omanarvontuntoaan. Tärkeitä sanoja ovat ”Uskon sinua”. (Rautava 2002.)

4.3 Väkivallan tekijän kohtaaminen

Jos epäilet tai tiedät henkilön käyttävän väkivaltaa läheisiään kohtaan, sinun tulee kertoa epäilyksistäsi hänelle ja perustella asiaa havainnoillasi. Ellet puutu väkivaltaan havainnoistasi huolimatta, merkitsee se väkivallan hyväksymistä. Älä kuitenkaan ota yhteyttä väkivallan tekijään, ennen kuin olet huolehtinut uhrin turvallisuudesta. Keskustelua ei tule aloittaa sanomalla: ”Lapsesi kertoi, että...” (Rautava 2002.)

Keskustelun väkivallan tekijän kanssa voi aloittaa kertomalla, että hänen väkivaltainen käyttäytymisensä on tiedossa, ja osoittamalla huolensa uhrien turvallisuudesta. Kerro väkivallan olevan usein hengenvaarallista ja vaikuttavan monin tavoin sen uhriin. Kerro, ettei väkivalta ole sallittua missään olosuhteissa mistään syystä vaan se on rikos. Älä kuitenkaan moralisoi vaan kannusta häntä puhumaan aiheesta. Usein tekijä tuntee häpeää ja syyllisyyttä tapahtuneen takia. Nämä tunteet ovat usein ohimeneviä tunteita eikä niihin tule kiinnittää liikaa huomiota, sillä niiden varaan ei muutosta voi rakentaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, n.d.)

Vanhempien voi olla vaikea puhua perheen sisäisestä, väkivallasta vaikka se ei olisikaan kohdistunut suoraan lapsiin, sillä vanhemmilla on usein päällimmäisenä mielessä pelko lasten menettämisestä. On hyvin yleistä, että väkivallan tekijä on pelotellut juuri tällä lasten menettämisellä saadakseen uhrin, usein naisen, jäämään tilanteeseen ja salaamaan sen viranomaisilta. On tärkeää pyrkiä hälventämään tätä pelkoa ja saattamaan vanhempia yhteistyöhön lastensuojelun kanssa. Uhrin suojellessa itseään väkivallalta hän suojelee myös lapsiaan. (Perttu 2006, 22) Yleensä väkivaltaongelma halutaan kuitenkin ratkaista jollain muulla keinolla kuin eroamalla väkivallan tekijästä (Noponen 2007).

5 LASTENSUOJELU

5.1 Lastensuojelun määritelmä

Lapsi on lastensuojelulain mukaisesti alle 18-vuotias henkilö. Kun lapsen elinolosuhteet eivät vastaa lapsen etua ja tarpeita, on yhteiskunnalla oikeus puuttua lapsen elämään. Tämä on lastensuojelua, jota lastensuojelulaki ohjaa. Lastensuojelun tarkoitus on tukea vaikeaan elämäntilanteeseen joutunutta lasta ja perhettä selviytymään ongelmistaan ja kasvamaan tasapainoiseen elämään. Lastensuojelutyö lähtee nimensä mukaisesti tarpeesta suojella ja tukea lasta. Annettava tuki voi olla kolmenlaista: avohuollon tukitoimia, sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004.)

Avohuollossa lasta tai perhettä autetaan omassa elinympäristössään esimerkiksi ohjauksella, neuvonnalla, tukiperheen avulla tai taloudellisella tuella. Sijaishuolto on lapsen huolenpidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Tätä kutsutaan huostaanotoksi. Se rajaa vanhempien huoltajuutta ja siirtää vastuuta lapsen arjen järjestämisestä. Huostaanotto jatkuu niin kauan kuin sille on tarvetta, kuitenkin enintään 18 ikävuoteen asti. Huostaanottoa seuraa jälkihuolto, jota ennen lapsi joko palaa aikaisempaan perheeseen tai siirtyy itsenäiseen asumiseen suoraan tai asteittain. Jälkihuolto auttaa nuorta itsenäistymään avuhuollon tukitoimenpiteillä. (Puonti ym. 2004.)

5.2 Lastensuojelun asiakkuus

Lastensuojelussa asia tulee vireille hakemuksena tai lastensuojeluilmoituksena. Lapsi tai perhe voi ottaa yhteyttä lastensuojeluun omassa asiassaan hakemuksella tai sitten viranomaisen tai jokin muu taho tekemällä lastensuojeluilmoituksen. (Sosiaaliportti 2009.)

Lastensuojelulain mukaan: ”Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, Rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen,

sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, turvapaikan hakijoiden vastaanottotoimintaa harjoittavan yksikön, hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.” (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä myös yksityinen ihminen huomatessaan itse tai saadessaan tietää lapsen hoitoon tai huolenpidon tarpeeseen liittyviä seikkoja, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on syytä selvittää. Ilmoituksen lähtökohtana on henkilön oma arvio lastensuojelun tarpeen selvittämisen aiheellisuudesta. Ilmoituksen voi tehdä puhelimitse tai kirjallisesti kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle tai käymällä virastossa henkilökohtaisesti. Ilmoituksen saa tehdä myös nimettömästi. (Lapsiasiavaltuutettu, n.d.)

Hakemuksen tai lastensuojeluilmoituksen voi vastaanottaa sekä sosiaaliohjaaja että sosiaalityöntekijä. Lastensuojeluilmoituksesta on kuitenkin aina tiedotettava sosiaalityöntekijälle, joka päättää lastensuojelutarpeen selvitykseen ryhtymisestä. Hänen tehtävänä on harkita ilmoituksen aiheellisuus ja se, onko lapsen ja perheen tilanne sellainen, että heidät tulee ohjata muiden palvelujen piiriin. Sosiaalityöntekijä vastaa lastensuojelutarpeen selvityksen tekemisestä niin kuin muistakin toimista koko asiakkuusprosessin ajan. Selvitys tehdään työparina toisen lastensuojelutyöhön perehtyneen henkilön kanssa ja mahdollisesti myös muiden asiantuntijoiden avulla. Jos lastensuojelun toimille on tarvetta, sosiaalityöntekijän vastuulla on laatia asiakassuunnitelma. Suunnitelman tekeminen tapahtuu tarpeen vaatiessa moniammatillisessa

tiimissä, jossa valitaan ja sovitaan tarpeellisista toimenpiteistä ja palveluista sekä työnjaosta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007.)

5.3 Lastensuojeluprosessin työntekijät

Lastensuojelulaissa säädetään myös ammatillisista kelpoisuuksista, jotka lastensuojeluprosessissa toimivien työntekijöiden tulee täyttää. Säännöksissä määritellään, mitä tehtäviä kullakin koulutuksella ja kelpoisuudella voidaan suorittaa. Pääsääntöisesti lastensuojelutyötä tekevät sosiaalityöntekijät, jotka vastaavat asiakasprosessin etenemisestä ja sen kuluessa tehtävistä päätöksistä. Psykososiaalisessa työssä sosiaalityöntekijän ydinaluetta on vaikeiden ja monimutkaisesti rakenteellisiin ja yhteisöllisiin ongelmiin kietoutuvissa asiakastilanteissa työskentely. Sosiaalityöntekijöiden rinnalla työskentelevät sosiaaliohjaajat, joiden tehtäväalueisiin puolestaan kuuluvat erityisesti palvelutarpeen arviointi yhteistyössä sosiaalityöntekijän kanssa, perhetyö ja avohuollon tukitoimien sekä jälkihuollon toteuttaminen asiakassuunnitelmassa sovittujen tavoitteiden ja tehtävien mukaisesti. Sosiaaliohjaajat vastaavat laitoksissa hoito- ja kasvatustehtävistä sekä pääasiallisesti jälkihuollon palveluista, joita he toteuttavat yhdessä lähihoitajien kanssa. Lähihoitajat ja muut toisen asteen koulutuksen saaneet huolehtivat avohuollon tukitoimista tai jälkihuoltoon liittyvästä kotona tehtävästä lähityöstä tai kotipalvelusta. Kaikki ammattiryhmät tekevät neuvonta- ja ohjaustyötä sekä psykososiaalista asiakastyötä ammatillisen osaamisensa puitteissa. Osaaminen pyritään myös hyödyntämään optimaalisesti siten, että asiakas saa parhaan mahdollisen avun/palvelun eri ammattiryhmien osaamista ja taitoa hyödyntäen. (Sosiaaliportti 2009.)

5.4 Osaaminen

Osaaminen on tietoja, taitoja, asenteita, kokemuksia ja kontakteja, jotka mahdollistavat onnistumisen tietyissä tilanteissa. Osaaminen näkyy konkreettisissa teoissa ja kyvyissä toimia tehokkaasti. Osaaminen ei ole

luonteenpiirre vaan oppimisprosessin tulos, jota varten on pitänyt harjoitella. Osaamisen kehittämiseen kuuluu niin uuden oppiminen kuin poisoppiminen vanhasta, millä tarkoitetaan tietoista valintaa siirtää tiettyjä asioita sivuun käyttäytymistä ohjaamasta. (Sydänmaanlakka 2006, 150 – 151.)

Lastensuojelutyössä tarvitaan monenlaista osaamista. Lastensuojelun astuminen elämään saattaa tuntua asiakkaasta suurelta yksityisyyden loukkaukselta. Työntekijän on kyettävä säilyttämään asiakkaan arvokkuuden tunne vaikka asioihin puututtaisiinkin asiakkaan tahdonvastaisesti. Tahdonvastaisuudesta huolimatta on kuitenkin muistettava, että lapsella on oikeus suojeluun ja hoivaan. Sekä vanhemman että lapsen kohtaaminen vaativat samanaikaisesti jämäkkyyttä että herkkyyttä. Lisäksi lastensuojelun tarpeessa olevien lasten vanhemmilla esiintyy usein päihteidenkäyttöä, psyykkisiä ongelmia ja muita häiriötiloja sosiaalisessa kentässä, mitkä tuovat oman haasteensa työlle. (Mahkonen 2010.)

6 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUKSELLINEN OSUUS

6.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää Kokkolan perhepalvelukeskuksen työntekijöiden kokemuksia lasten altistumisesta väkivallalle sekä osaamista, jota heidän työssään tarvitaan. Tavoitteenani on osoittaa oma kiinnostukseni lastensuojelutyöhön sekä antaa perhepalvelukeskuksen työntekijöille mahdollisuus kertoa omista kokemuksistaan ja näkemyksistään työssä tarvittavassa osaamisesta. Tavoitteena on, että tutkimuksessani esiin tulevia kokemuksia sekä työntekijöiden kehittämisideoita hyödyntämällä työtä voidaan kehittää siten, että väkivallalle altistuneita lapsia voitaisiin jatkossa auttaa entistä varhaisemmassa vaiheessa.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

- 1. Miten väkivallalle altistuneet lapset oireilevat Kokkolan perhepalvelukeskuksen työntekijöiden kokemana?**
- 2. Millaista osaamista väkivallalle altistuneiden lasten parissa työskennellessä tarvitaan?**

2.1 Mitä kehittämisideoita Kokkolan perhepalvelukeskuksen työntekijöillä on työhönsä?

2.2 Miten väkivallalle altistuneet lapset voitaisiin Kokkolan perhepalvelukeskuksen työntekijöiden mielestä tunnistaa entistäkin varhaisemmassa vaiheessa?

6.2 Opinnäytetyön toteutus

6.2.1 Kohderyhmä ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoituivat Kokkolan perhepalvelukeskuksen 13 työntekijää, jotka tekevät lastensuojelutyötä ja siten kohtaavat säännöllisesti väkivallalle altistuneita lapsia.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on ymmärtää väkivaltaa ilmiönä ja tutkia sen kokemisen merkitystä. Tutkimusmetodini on sisällönanalyysi.

6.2.2 Kyselylomake

Saatuani tutkimusluvan marraskuussa 2010 keräsin tutkimusaineiston puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla, joka sisälsi sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä – pääpaino kuitenkin avoimissa kysymyksissä. Toimitin kyselylomakkeet perhepalvelukeskukseen, missä työelämäohjaajani Oili Hagström ohjasi ne eteenpäin valitulle kohderyhmälle. Kyselyyn vastattiin anonyymisti eikä vastanneiden työntekijöiden henkilöllisyys selvinnyt minulle missään vaiheessa.

Laatimani kyselylomake oli neljä sivua pitkä, ja se sisälsi yhteensä 19 kysymystä sekä mahdollisuuden vapaaseen sanaan kyselyn herättämistä ajatuksista. Kyselylomakkeen mukaan pistin saatekirjeen, jossa kerroin itsestäni ja tutkimuksestani. Saatekirjeen tarkoitus oli myös motivoida kohderyhmää vastaamaan.

6.2.3 Tulosten luotettavuus

Jaetusta 13 kyselylomakkeesta sain määrääkaan mennessä takaisin viisi huolella täytettyä vastausta. Viidellä vastauksella vastausprosentiksi jäisi 38 %. Oltuani huolissani vastausten vähäisyydestä perhepalvelukeskuksen palvelusihteeri lupasi vielä vastausajan päätyttyä muistuttaa asiasta ja kannustaa vastaamatta jättäneitä, jotta saisin enemmän aineistoa analysoitavaksi ja vastausprosenttiakin korkeammaksi. Tämä ”karhuaminen” ei kuitenkaan tuottanut tulosta, ja työn tiukan aikataulun takia en voinut jäädä loputtomiin odottamaan. Tuo 38 % jäi siis lopulliseksi vastausprosentiksi.

Kun mietin, mitkä asiat saattoivat vaikuttaa siihen, ettei kyselyyn vastattu tämän innokkaammin, tulee ensimmäisenä mieleeni lomakkeen pituus. Neljä sivua kysymyksiä, joista suurin osa oli avoimia eikä nopeammin vastattavissa olevia monivalintakysymyksiä, tuntui monesta varmasti paljon ja työläältä täyttää. Lastensuojelutyö on raskasta ja kuormittavaa ja pitkän ja vaativan kyselyn tuottama lisäkuormitus siihen saattoi tuntua kohtuuttomalta. Samansuuntaisesti pohti työelämäohjaajani perhepalvelukeskuksesta. Hänen mukaansa kaoottinen tilanne lastensuojelussa varmaankin heijastui kyselyyn eikä aikaa avoimiin kysymyksiin vastaamiseen tahdo löytyä. Seison kuitenkin kysymysteni takana. Kun tarkoituksena on ymmärtää ja selittää jotain ilmiötä, ei aineiston keruussa voi keskittyä monivalintakysymyksiin vaan on annettava tilaa vastaajan omille ajatuksille, jotka pystytään paremmin tuomaan esille nimenomaan avoimien kysymysten avulla. Kysymyksiä olisi kuitenkin voinut olla ehkä muutama vähemmän – en vain keksi, minkä olisi voinut jättää pois. Mielestäni kaikki kysymykset vastauksineen toivat jotain tärkeää tietoa tutkimukseen.

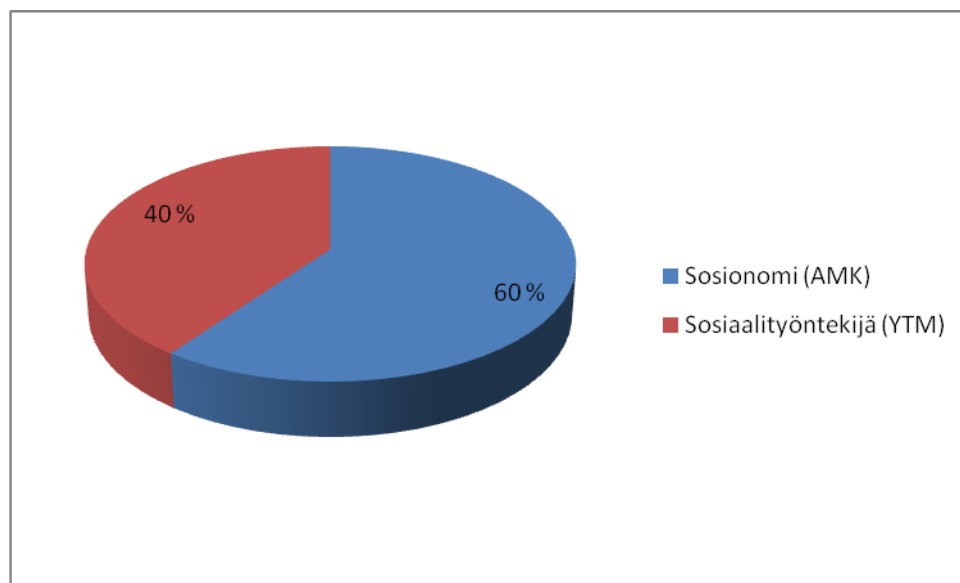
Vaikka vastausprosentti jäi hiukan alhaiseksi, sain kuitenkin paljon hyvää aineistoa huolellisesti täytetyistä vastauksista, jotka minulle jätettiin. Vastauksissa oli myös huomattavia samankaltaisuuksia. Tämän takia pidän tutkimustani alhaisesta vastausprosentista huolimatta suuntaa antavana ja jossain määrin luotettavana. Tuloksia ei kuitenkaan voi yleistää.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Vastaajien taustatiedot

7.1.1 Koulutus

Lähdin kyselylomakkeessani liikkeelle vastaajien taustatiedoista. Ensimmäisenä halusin tietää vastaajien koulutuksen. Vastaajista 60 % oli koulutukseltaan sosionomeja ja 40 % yliopistokoulutuksen saanutta sosiaalityöntekijää. Muun koulutuksen saaneita ei kyselyyn vastannut lainkaan. Sosionomien osuus yllätti, mutta vastausprosentin ollessa niin alhainen ei tätä tutkimustulosta voi pitää kovinkaan luotettavana.

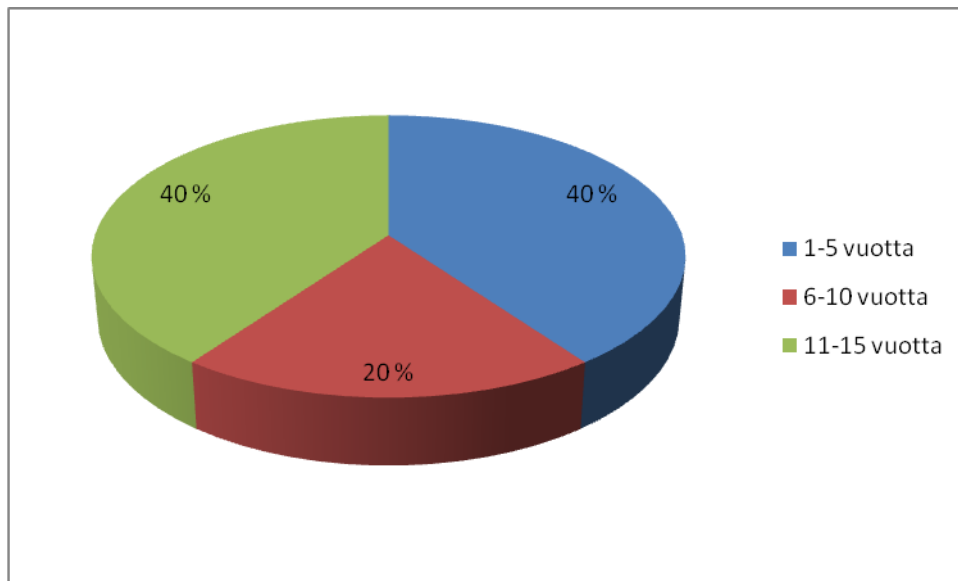

KUVIO 1. Millainen koulutus Sinulla on?

7.1.2 Työkokemus lastensuojelusta

Halusin tietää vastaajien taustoista myös sen, kuinka kauan he ovat työskennelleet lastensuojelussa. Tulokset osoittavat, että vastaajissa oli yhtä paljon niitä, jotka olivat työskennelleet lastensuojelussa viisi tai alle viisi vuotta,

kuin niitä, jotka olivat työskennelleet 11-15 vuotta. Yksi vastaajista oli työskennellyt kuudesta kymmeneen vuotta.

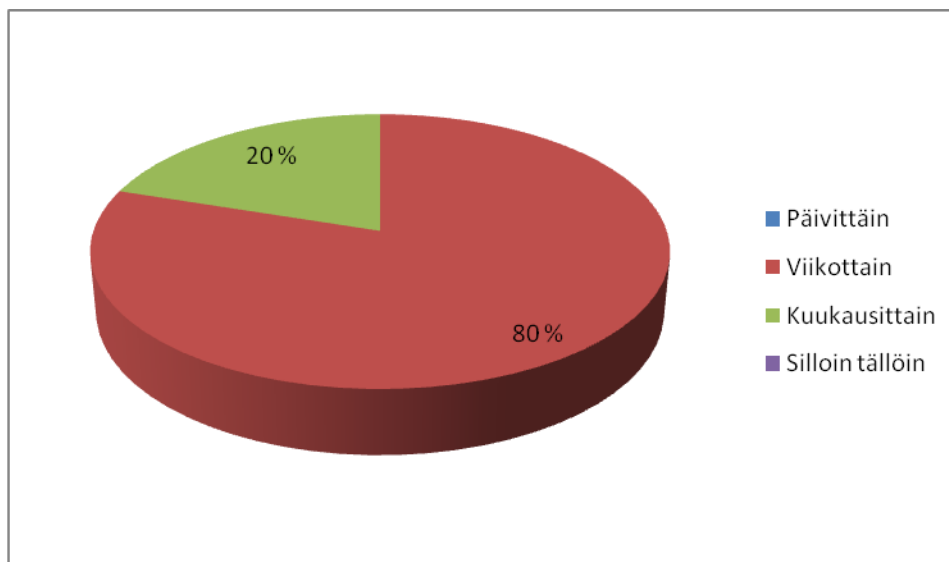
KUVIO 2. Kauanko olet työskennellyt lastensuojelussa?

7.2 Väkivallalle altistuminen

7.2.1 Välillisen väkivallan yleisyys

Seuraavaksi siirryin väkivalta-aiheeseen ja halusin tietää, kuinka usein vastaajat kohtaavat työssään vanhempiensa keskinäiselle väkivallalle altistuneita lapsia, jotka eivät kuitenkaan ole itse suoraan väkivallan kohteena.

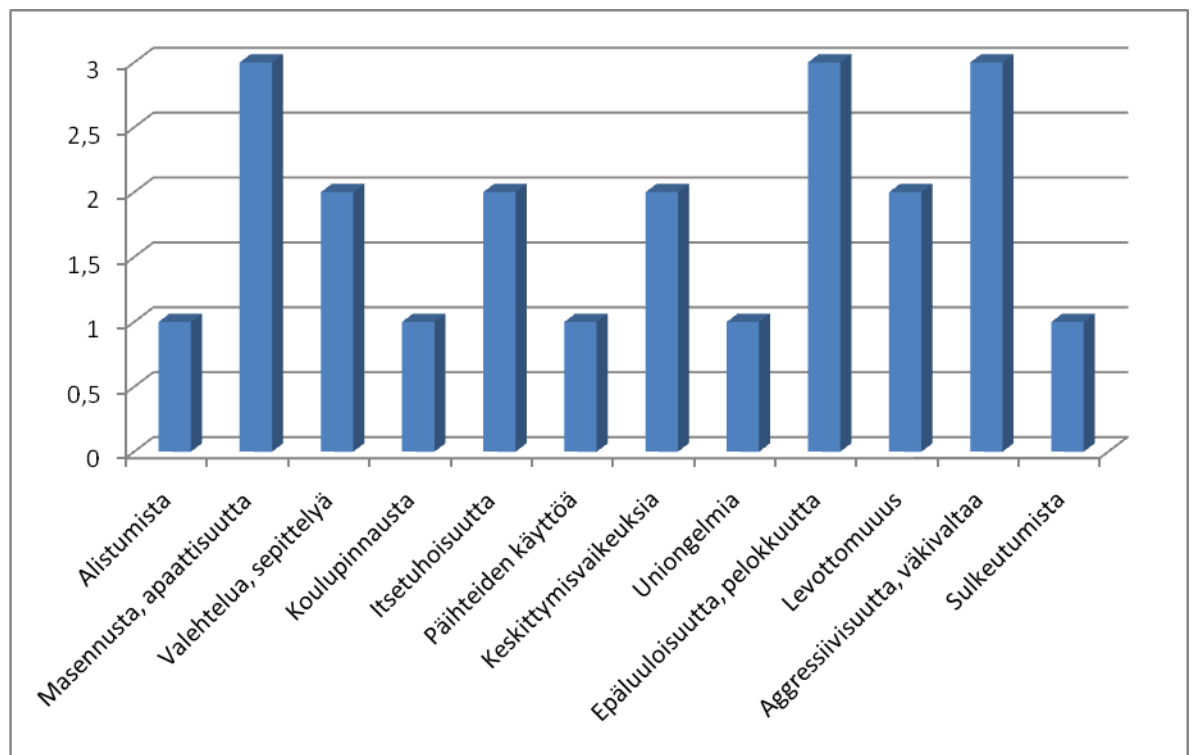
Kuviosta 3 käy ilmi, että suurin osa kohtaa tällaisia lapsia työssään viikottain. Vain yksi vastaajista oli sitä mieltä, että kohtaa tällaisia lapsia kuukausittain. Vaihtoehtoja ”päivittäin” ja ”silloin tällöin” ei valinnut yksikään vastaajista. Tästä voi päätellä välillisen väkivallan olevan lastensuojeluasiakkaiden keskuudessa varsin yleistä.

KUVIO 3. Kuinka usein kohtaat työssäsi väkivallalle altistuneita lapsia, jotka ovat joutuneet seuraamaan sivusta esimerkiksi vanhempiansa välistä väkivaltaa olematta itse kuitenkaan väkivallan kohteena?

7.2.2 Välillistä väkivaltaa seuraavat oireet

Seuraavaksi oli avoin kysymys siitä, miten tällaiset välillistä väkivaltaa kokevat lapset oirehtivat. Laitoin tarkoituksella tähän väliin avoimen kysymyksen, etten tietoperustasta poimituilla vaihtoehdoilla ohjaisi vastaajien ajatuksia vaan jokainen itse todella miettisi havaitsemiaan oireita. Avoimesta kysymyksestä huolimatta esiin nousi hyvin samankaltaisia oireita kuin tietoperustassa on esitelty. Kuten kuviossa 4 on esitelty, vastauksissa korostuivat muun muassa masennus, apaattisuus, epäluuloisuus ja pelokkuus aikuisia kohtaan sekä aggressiivisuus. Tästä voi päätellä väkivallan kokemisesta seuraavan usein myös väkivaltaista käytöstä, mikä nousi myös tietoperustassa esiin. Näiden lisäksi myös valehtelu, itsetuhoisuus, keskittymisvaikeudet sekä levottomuus nostettiin esiin. Harvakseltaan oli havaittu myös alistuvaa käytöstä, koulupinnausta, päihteiden käyttöä, uniongelmia sekä sulkeutumista. Sitä, minkä ikäisillä lapsilla mitään oireita esiintyy, en kysynyt enkä siis voinut lähteä erittelemään. Lapsella tarkoitan tutkimuksessani lastensuojelulain mukaista alle 18-vuotiasta henkilöä.

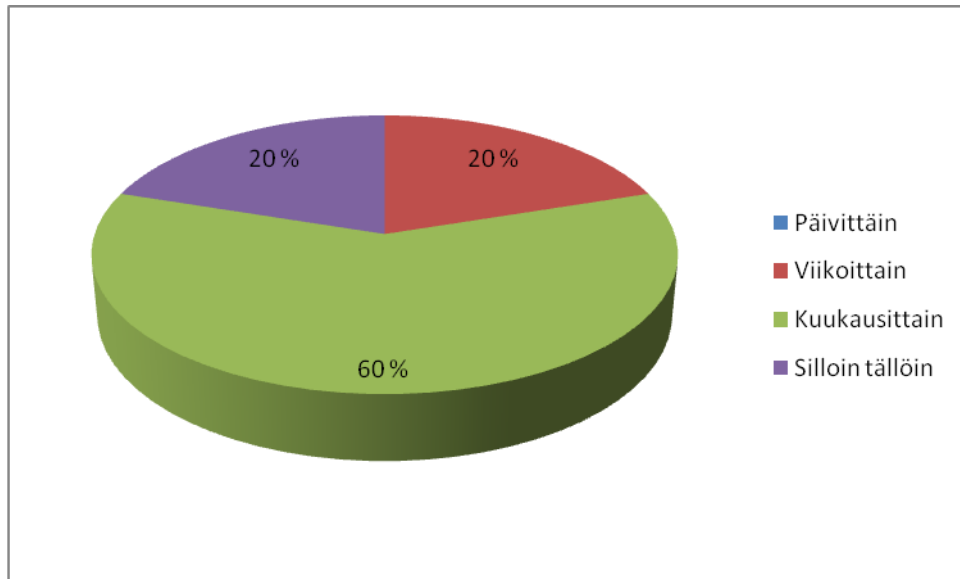

KUVIO 4. Miten tällaiselle väkivallalle altistuneet lapset oireilevat?

7.3 Fyysinen väkivalta

7.3.1 Fyysisen väkivallan yleisyys

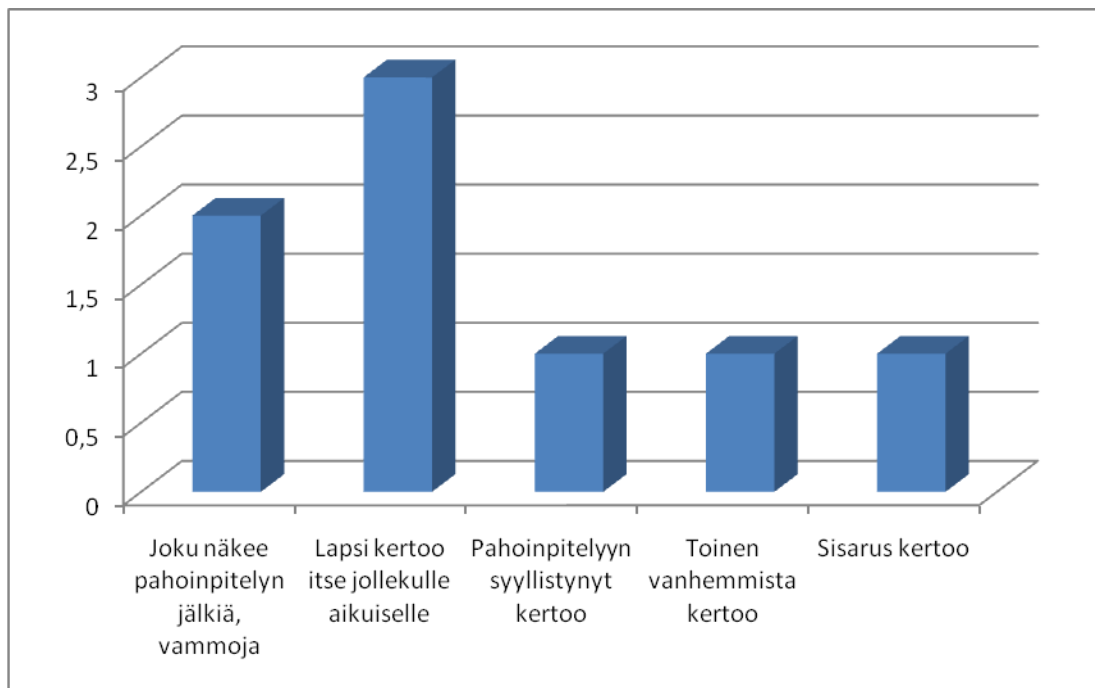
Seuraavaksi halusin kohdistaa huomion lapsiin, jotka ovat itse kokeneet fyysistä väkivaltaa. Kuvio 5 osoittaa, että yli puolet vastanneista työntekijöistä kokee kohtaavansa fyysistä väkivaltaa kohdanneita lapsia kuukausittain. Yksi vastaajista koki kohtaavansa tällaisia lapsia viikoittain ja yksi vain silloin tällöin. ”Päivittäin” ei vastannut yksikään vastaajista.

KUVIO 5. Kuinka usein kohtaat työssäsi fyysistä väkivaltaa kokeneita lapsia?

7.3.2 Fyysisen väkivallan tuleminen ilmi

Seuraavaksi pyysin vastaajia kertomaan, miten fyysinen väkivalta tulee yleensä ilmi.

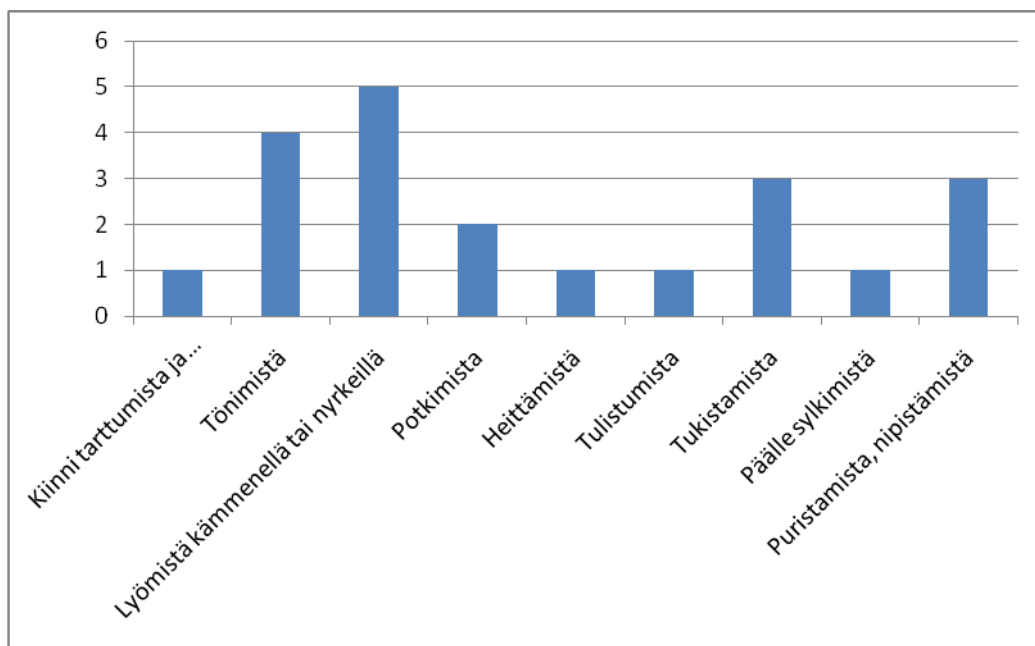

KUVIO 6. Miten fyysinen väkivalta tulee yleensä ilmi?

Pyysin tämän kysymyksen yhteydessä pohtimaan myös, kertovatko lapset usein itse kokemastaan fyysisestä väkivallasta. Tässä kohtaa oli selkeää kahtiajako. 40 % oli sitä mieltä, että lapset eivät kovin helposti ota kokemaansa fyysistä väkivaltaa itse puheeksi. Lasten koettiin olevan hyvin lojaaleja vanhemmilleen. Pienet lapset kertovat herkemmin, mutta mitä vanhempi lapsi on, sitä useammin hän pyrkii salaamaan. Näin ajattelevat vastasivat väkivallan tulevan yleensä ilmi siten, että joku aikuinen näkee lapsessa pahoinpitelyn jälkiä ja vammoja. 60 % vastaajista oli taas sitä mieltä, että lapset kertovat usein itse jollekin turvalliselle aikuiselle, suoraan lastensuojeluun tai jollekin yhteistyökumppanille. Joskus fyysinen väkivalta tulee ilmi pahoinpitelyyn syyllistyneen tai esimerkiksi sisaruksen kertomana, mutta useammin koettiin lapsen kertovan itse.

7.3.3 Fyysisen väkivallan luonne

Seuraavaksi pyysin vastaajia tarkentamaan millaisesta fyysisestä väkivallasta on kyse.

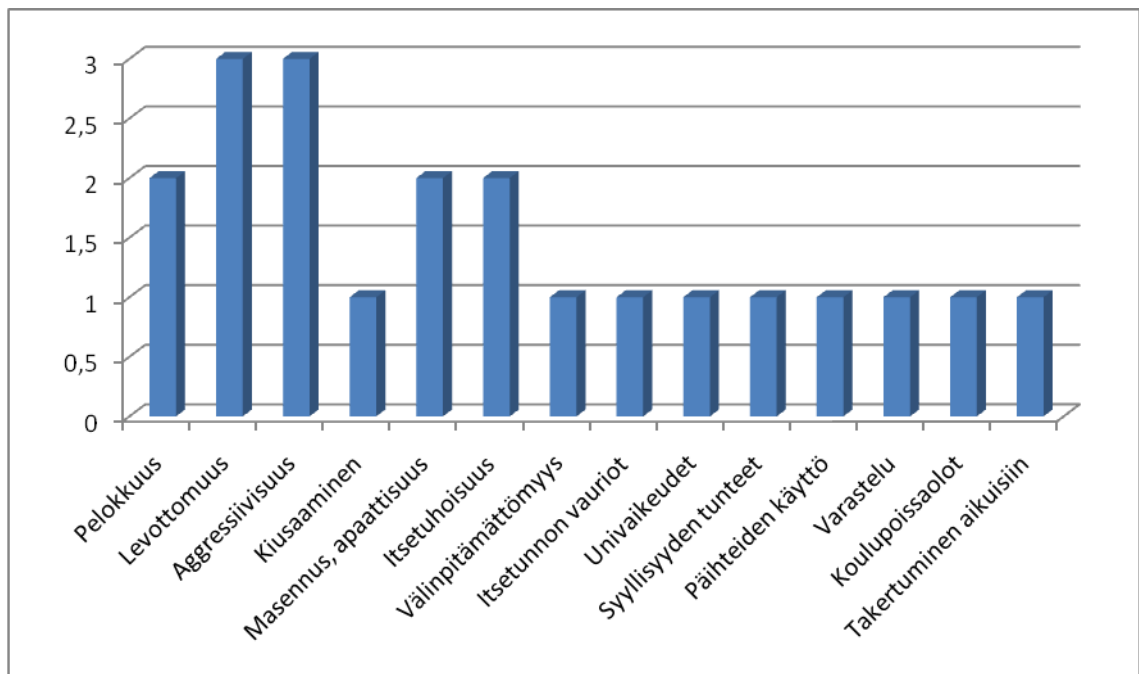

KUVIO 7. Millaista fyysinen väkivalta yleensä on?

Jokainen vastaajista mainitsi kuvauksissaan lyömisen joko kämmenellä tai nyrkeillä. 80 % mainitsi myös tönimisen ja 60 % esimerkiksi käsivarsista. Näiden lisäksi esiin tuli myös potkimista, kiinnipitämistä, päälle sylkemistä, heittämistä sekä yleistä tulistumista.

7.3.4 Fyysistä väkivaltaa seuraavat oireet

Seuraavaksi pyysin taas kuvaamaan tällaista fyysistä väkivaltaa kokeneiden lasten oireita.

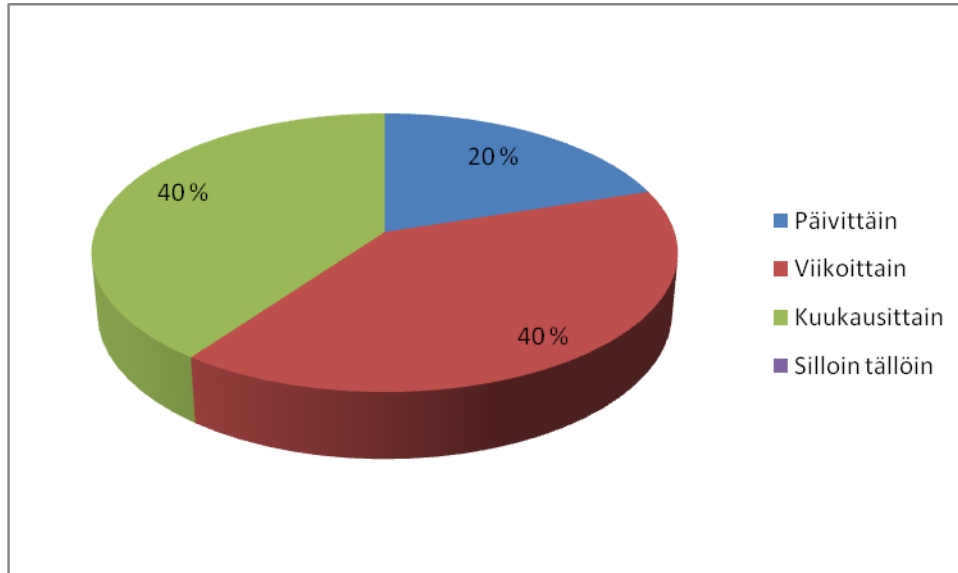

KUVIO 8. Miten fyysistä väkivaltaa kokeneet lapset oirehtivat?

Tämä kysymys toi hyvin samankaltaisia oireita esille, kuin vanhempien väliselle väkivallalle altistuminen. Levottomuutta ja aggressiivisuutta oli havainnut kolme vastaajaa. Myös pelokkuus, masennus ja itsetuhoisuus korostuivat vastauksissa. Yksi vastaajista mainitsi poikien oirehtivan tyttöjä useammin olemalla itse aggressiivisia. Sama tulos tuli esille myös Ensi- ja turvakotien liiton tutkimuksessa lasten asiakkuuksista ja kokemuksista turvakodissa. Pojille sanottiin olevan tavallisempaa ulospäin oirehtiminen, kun taas tytöille sisäänpäin kääntyvä oireilu. (Forsberg 2002, 23.)

7.4 Henkinen väkivalta

7.4.1 Henkisen väkivallan yleisyys

KUVIO 9. Kuinka usein kohtaat työssäsi henkistä väkivaltaa kokeneita lapsia?

Henkistä väkivaltaa kokeneita lapsia työntekijät vastasivat kohtaavansa viikottain tai kuukausittain. Yksi vastaajista kertoi kohtaavansa henkistä väkivaltaa kohdanneita lapsia päivittäin.

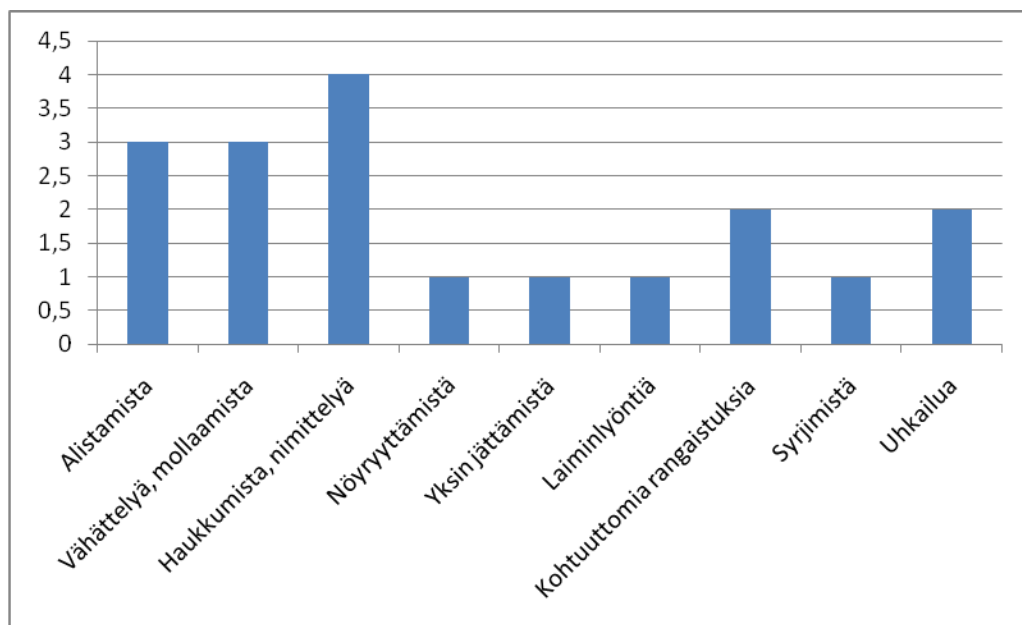
7.4.2 Henkisen väkivallan tuleminen ilmi

Kyselyyn vastanneiden mukaan henkinen väkivalta tulee ilmi yleensä lapsen itse kertomana joko jollekin aikuiselle tai kaverilleen, aikuisten kertoessa huolestaan tai terapiasuhteessa. Kysyttäessä, kertovatko lapset henkisestä väkivallasta herkästi itse, 80 % vastaajista oli sitä mieltä, että kyllä lapset kertovat siitä tai että se tulee muuten ilmi keskusteluissa. Yksi näin ajattelevista oli kuitenkin sitä mieltä, että vaikka lapsi kertoo helpommin henkisestä väkivallasta kuin fyysisestä, asian kuvaaminen ja sanoiksi saattaminen on vaikeampaa. Henkinen väkivalta muokkaa lapsen minäkuvaa ja käsitystä itsestään ja näin lapsen on vaikeampi ymmärtää ja selittää sen olevan vanhemman henkistä väkivaltaa eikä osa lapsen persoonaa. Yksi vastaajista oli

yleisestä linjasta poiketen sitä mieltä, että niin kuin fyysisestä väkivallasta, myös henkisestä väkivallasta on lapsen vaikea kertoa. Vastaaaja koki, että asia halutaan salata. Nalle-kortit mainittiin hyvänä apuna keskustelussa.

7.4.3 Henkisen väkivallan luonne

Tämän jälkeen pyysin vastaajia tarkentamaan millaisesta henkisestä väkivallasta on kyse. Vastauksista nousi esiin seuraavanlaisia asioita:

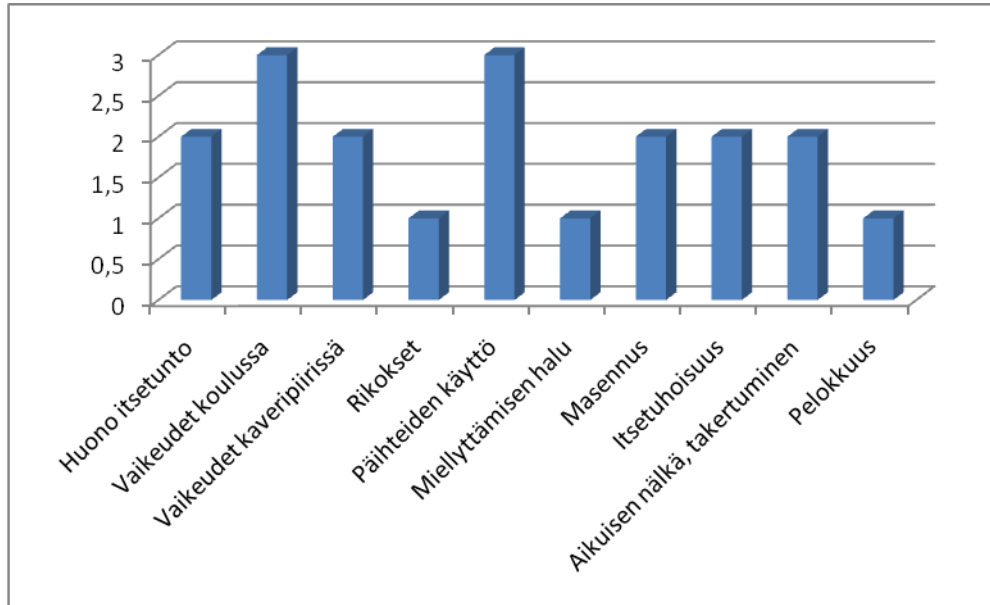
KUVIO 10. Millaista henkinen väkivalta yleensä on?

80 % mainitsi yleisimmäksi henkisen väkivallan muodoksi yleisen haukkumisen ja nimittelyn. Myös lapsen alistaminen ja vähättely on vastaajien mielestä yleistä. Uhkailua ja kohtuuttomia rangaistuksia oli havainnut kaksi vastaajaa.

Tyypillisiä henkisestä väkivallasta seuraavia oireita tutkimuksen mukaan ovat muun muassa vaikeudet koulussa, päihteiden käyttö, masennus ja huono itsetunto. Henkisestä väkivallasta seuraavaa henkistä tuskaa kuten pelkoa voidaan Ensi- ja turvakotien liiton mukaan pitää merkittävimpana ja yleisimpänä oireena pahoinpitelyjen määrästä ja laadusta riippumatta. Monet väkivaltaa

kokeneet ovat kuvanneet pahimmaksi juuri väkivallan uhan ja pelossa elämisen. (Ensi- ja turvakotien liitto ry 2006.)

7.4.4 Henkistä väkivaltaa seuraavat oireet

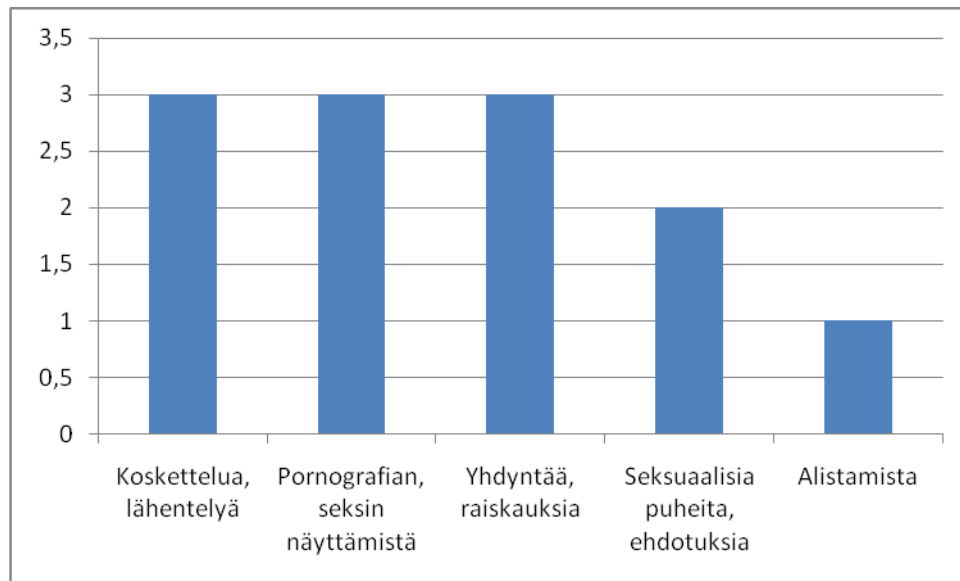

KUVIO 11. Miten henkistä väkivaltaa kokeneet lapset oirehtivat?

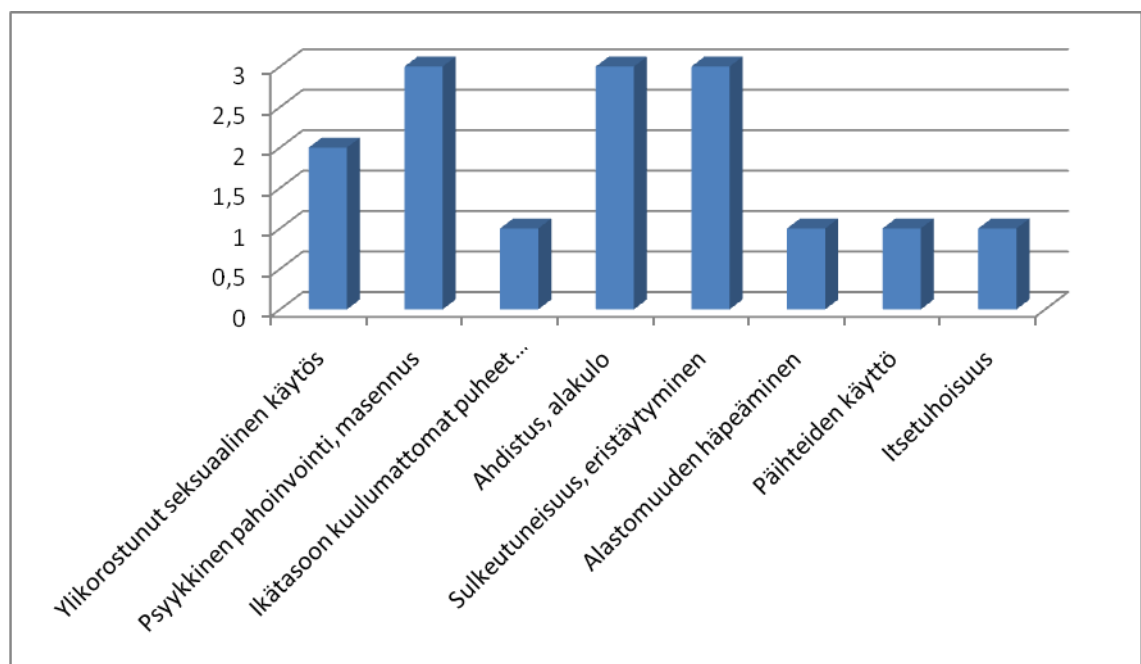
7.5 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta oli vastaajien mielestä ylivoimaisesti harvinaisin lasten kokeman väkivallan muoto. 100 % vastaajista sanoi kohtaavansa seksuaalista väkivaltaa kokeneita lapsia ainoastaan silloin tällöin. 100 % vastaajista koki myös, että tästä aiheesta lapset eivät juuri koskaan kerro itse – paitsi ihan pienet lapset. Neljä vastaajista koki seksuaalinen väkivallan tulevan yleensä ilmi lapsen epänormaalina käytöksenä, josta joku aikuinen, yleensä viranomainen, huolestuu ja lähtee viemään asiaa eteenpäin. Yksi vastaajista mainitsi toisen vanhemman kertovan yleisimmin.

Kuvio 12 kertoo, että vastaajat olivat saaneet tietoonsa kaikenlaista seksuaalista väkivaltaa seksuaalisista puheista kosketteluun ja jopa yhdyntään asti.

KUVIO 12. Millaista seksuaalinen väkivalta yleensä on?

KUVIO 13. Miten seksuaalista väkivaltaa kokeneet lapset oirehtivat?

Tutkimustulosten mukaan seksuaalinen väkivalta aiheuttaa sitä kokeneille lapsille useimmiten psyykkistä pahoinvointia kuten masennusta, ahdistusta ja sulkeutuneisuutta. Ylikorostunut seksuaalinen käytös on myös yleistä. Lasten ikätasoon kuulumattomat puheet ja teot, alastomuuden häpeäminen, päihteiden käyttö ja itsetuhoisuus olivat kukin kiinnittäneet vähintään yhden vastaajan huomion. Seksuaalisesta väkivallasta seuraavia oireita tuli fyysisestä ja

henkisestä väkivallasta seuraavia oireita vähemmän ilmi. Sen voi olettaa johtuvan siitä, että seksuaalisen väkivallan kokeminen, tai ainakaan ilmi tuleminen, ei ole vastaajien mukaan yhtä yleistä kuin fyysisen ja henkisen.

7.6 Osaaminen ja työn kehittäminen

7.6.1 Työssä tarvittava osaaminen

Kun kysyin, *millaista osaamista väkivallalle altistuneiden lasten parissa työskennellessä tarvitaan*, jokainen vastaaja nosti jollain tavalla esille kyvyn tunnistaa väkivallasta syntyneitä oireita ja erottaa ne lapsen normaalista käytöksestä.

”Tietoa ja ymmärrystä lasten traumaista, perheväkivallan vaikutuksista lapsiin”

”Tietoa millaisia oireita lapsella voi olla, jotta hälytyskellot soivat ajoissa”

”Herkkyyttä tulkita lapsen käytöstä oikein”

Myös osaamista ottaa asia oikein puheeksi lapsen kanssa korostettiin tärkeänä asiana.

”Ensinnäkin pitää osata kuunnella/haastatella lasta/nuorta. Tähän hyvänä apuna ovat esim. Nalle-kortit, vahvuuskortit, jne...”

”Tarvitaan herkkyyttä ja uskallusta kuulla lasta ja kohdata väkivaltaa kokenut lapsi ilman kauhistelua. Lasta ei saa jättää yksin ja aikuisen on annettava lapselle tunne siitä, että aikuinen kestää ja jaksaa kuulla lasta, jotta lapsi ei jää kokemuksensa kanssa yksin.”

Lapsen oikeanlaisen kohtaamisen lisäksi nousi esille myös tarve tuntea käytäntö, miten väkivallan tullessa ilmi tulee toimia.

”Ymmärrystä, tietoa siitä, kuinka tilanteeseen voidaan puuttua ja hakea lapselle apua”

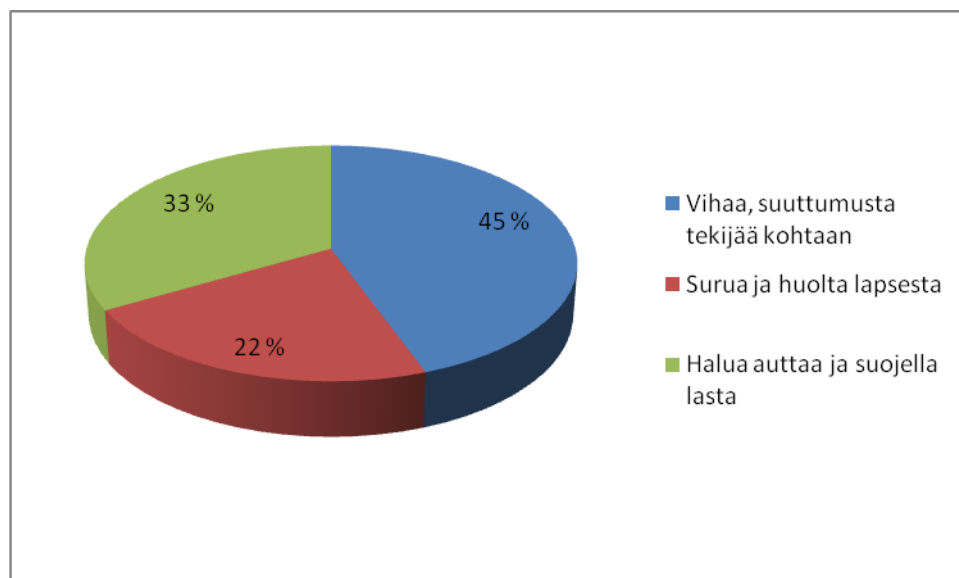
”Kuinka viedä asia eteenpäin oikealla tavalla lasta suojellen”

Myös moniammatillisen yhteistyön merkitys nostettiin esille.

”Tarvitaan moniammatillista yhteistyötä ja osaamista niin lapsiin kohdistuneiden rikosten tutkimisessa kuin lasten auttamisessakin”

”Väkivallan lopettaminen vaatii samoin moniammatillista ja erityisesti lastensuojelun osaamista”

7.6.2 Työntekijässä heräävät tuntemukset

KUVIO 14. Millaisia tuntemuksia väkivallalle altistuneiden lasten kohtaaminen ja heidän parissaan työskentely Sinussa herättää?

Seuraavaksi halusin tietää vastaajassa herääviä tuntemuksia, joita väkivallalle altistuneiden lasten kohtaaminen aiheuttaa heissä itsessään. Suurimpana tunteena vastauksissa nousi esiin viha ja suuttumus tekijää kohtaan. Suru ja aito huoli lapsesta nousi monella pintaan. Yksi vastaajista mainitsi surua seuraavan riskin myötätuntouupumiseen.

7.6.3 Työn kehittäminen

Seuraavaksi kysyin, *miten kehittäisit työtäsi, jotta väkivallalle altistuneet lapset tunnistettaisiin ja heitä voitaisiin auttaa entistäkin varhaisemmassa vaiheessa?*

Vastaajat kaipasivat enemmän koulutusta lasten parissa työskenteleville. Esimerkiksi kouluissa lasten levottomuus ja käytöshäiriöt ovat melko tavallisia, mutta niihin ei välttämättä kuitenkaan kiinnitetä juurikaan huomiota. Kuitenkin, kuten KUVIOT 4, 8 ja 11 kertovat, levottomuus ja kouluvaikeudet ovat hyvin yleisiä oireita lapsella, joka on joutunut kokemaan väkivaltaa tai elämään väkivallan vaikutuspiirissä.

”Usein pääpaino on lapsen toiminnassa ja toiminnan tausta jää miettimättä – miksi lapsi käyttäytyy näin?”

Kouluttamalla koulujen opettajia ja muuta henkilökuntaa tunnistamaan lapsessa väkivallasta seuraavia oireita, asioihin voitaisiin päästä puuttumaan aiemmin. He ovat päivittäin tekemisissä lasten kanssa – lastensuojelun ammattilaiset taas usein vasta silloin, kun asiat ovat ehtineet edetä valitettavan pitkälle. Kun asioihin päästäisiin puuttumaan aiemmin, saataisiin työn painopiste korjaavasta työstä lähemmäs ennaltaehkäisevää työtä.

Vastaajat kaipasivat myös yleisellä tasolla enemmän toimijoita ja toimipisteitä, joissa lapsia voitaisiin auttaa jo aikaisessa vaiheessa. Yhteistyötä poliisin,

terveydenhuollon ja lastensuojelun välillä toivottiin toimivammaksi. Toimiva ohjeistuksia yhteistyökumppaneille pidettiin tärkeinä. Lastensuojelun resurssit koettiin riittämättömiksi.

”Lapsia pitäisi kuulla ja tavata vieläkin enemmän”

7.6.4 Vapaa sana

Vain kaksi vastaajista käyttivät mahdollisuutensa vapaaseen sanaan kyselyn herättämistä ajatuksista. Ne olivat kumpikin kannanottoja aiheen valintaan ja kannustuksia työn tekemiseen.

”Hyvän aiheen olet valinnut! Voimia tärkeään työhösi!”

”Tärkeä aihe, ja vaativa.”

Halusin tällä osiolla antaa mahdollisuuden kertoa vapaasti, mitä ikinä mieleen tuleekin laatimani kyselylomakkeen tiimoilta. Tutkimukseni on minulle ensimmäinen laatuaan ja pidin mahdollisena, että saatan jättää kysymättä jotain, minkä vastaajat kokevat tärkeäksi tutkimuksen kannalta. Vaikka kysymys ei tuottanutkaan kannanottoja ja kannustuksia kummempia tuloksia, olen tyytyväinen päätökseeni laittaa osio kysymysten jatkoksi. Koin vastaukset kannustavana palautteena aiheeni valintaan ja kertovan työntekijöiden pitävän työtäni tärkeänä ja merkityksellisenä. Vaikka vastausprosentti jäikin pieneksi, ne työntekijät, jotka käyttivät arvokasta aikaansa vastaamalla lomakkeen kysymyksiin, tekivät sen huolellisesti ja antoivat minulle hyvää aineistoa. Kokoamalla yhteen perhepalvelukeksuksen työntekijöiden kokemuksia koen myös tehneeni työn, johon yksiköllä itsellään ei varmaankaan olisi ollut aikaa.

8 TUTKIMUKSEN YHTEENVETO

Kun lähdin tekemään tutkimusta, minulla ei ollut tarkkaa olettamusta lasten kokeman väkivallan yleisyydestä ja sen aiheuttamista oireista. Olin kiinnittänyt huomiota siihen, että monissa väkivallasta kertovissa tutkimuksissa mainittiin väkivaltaisesta käytöksestä ”kärsivien” aikuisten lähes poikkeuksetta kokeneen omassa lapsuudessaan väkivaltaa. Tämä oli yksi seikka, joka sai minut kiinnostumaan lasten kokeman väkivallan tutkimisesta. Tämä olettamus osoittautui myös tutkimuksen myötä todeksi.

Oletin myös seksuaalisen väkivallan olevan muita väkivallan muotoja harvinaisempaa, mikä, onneksi, myös osoittautui tutkimuksen mukaan todeksi. Mietityttämään kuitenkin jäi se, onko mahdollista, että seksuaalinen väkivalta ei aina tule ilmi. Tulosten mukaan se oli harvinaisinta mutta myös lapsille vaikeinta ottaa puheeksi verrattuna henkiseen, fyysiseen ja vanhempien väliseen väkivaltaan. Voi olla mahdollista, että seksuaalinen väkivalta ei aina tule ilmi, koska se on sekä lapselle että työntekijälle vaikein asia ottaa puheeksi.

Kaiken kaikkiaan tutkimustuloksista voi päätellä, että lasten altistuminen väkivallalle on melko yleistä. Vanhempien välistä väkivaltaa todistaneita lapsia työntekijät kohtasivat viikottain, joku jopa päivittäin. Fyysistä väkivaltaa kokeneita lapsia suurin osa työntekijöistä, 60 %, koki kohtavaavansa kuukausittain, 20 % viikottain ja niin ikään 20 % silloin tällöin. Henkistä väkivaltaa kokeneita lapsia vastaajista 40% koki kohtavaavansa kuukausittain, 40 % viikottain ja 20 % päivittäin. Seksuaalinen väkivalta tuli jokaiselle työntekijälle vastaan ainoastaan silloin tällöin.

Väkivallan sen kaikissa eri muodoissaan koettiin tulevan ilmi useimmiten lapsen itse kertomana. Myös vanhempien tai jonkun muun huolestuneen aikuisen koettiin kertovan siitä usein. Joskus se tuli ilmi siten, että joku näki fyysisestä väkivallan aiheuttamia jälkiä tai vammoja.

Kysyttäessä, miten sitten väkivaltaa kohdanneet lapset oirehtivat, niin vastaukseksi saatiin hyvin monia, erilaisia oireita. Yleisimpinä oireina nähtiin levottomuus ja aggressiivisuus. Myös pelokkuus, masennus ja itsetuhoisuus korostuivat vastauksissa. Kaikki väkivallan muodot toivat esiin samankaltaisia oireita. Ainoastaan seksuaalisen väkivallan aiheuttamat oireet poikkesivat muista sisältäen myös ylikorostunutta seksuaalista käytöstä, lasten ikätasoon kuulumattomia puheita ja tekoja sekä alastomuuden häpeämistä.

Vastaajat pitivät väkivaltaa kohdanneiden lasten parissa työskennellessä tärkeänä osaamista kohdata lapsi oikein, kuunnella ja olla tukena. Tärkeänä pidettiin myös tietoa lasten käytöksestä, väkivallan vaikutuksista ja siitä seuraavista yleisimmistä oireista, jotta hälytyskellot soivat ajoissa. Tästä voi vetää johtopäätöksen, että tällaiselle tutkimukselle oli tarvetta. Kokoamalla yhteen työntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä väkivallan aiheuttamista oireista ja työssä tarvittavasta osaamisesta tarjoutuu työhön tutustuville mahdollisuus oppia uutta niiden kautta. Vaikka vastausprosentti jäikin alhaiseksi, voidaan mielestäni ainakin tutkimustuloksia juuri väkivallan aiheuttamista oireista pitää jokseenkin luotettavina. Havaintojen samankaltaisuus vastaajien kesken sekä yhteinen linja aikaisempien tutkimustulosten kanssa kertoo, että oikeilla jäljillä ollaan.

Väkivaltaa kokevien lasten kohtaaminen aiheutti tulosten mukaan vastaajissa vihaa väkivallan tekijää kohtaan, surua ja aitoa hätää lapsen puolesta sekä halua auttaa. Yksi vastaaja nosti esiin myös myötätuntouupumisen riskin. Tästä voi vetää johtopäätöksen, että huomion kiinnittäminen työnohjaukseen ja työntekijöiden omaan jaksamiseen on tärkeää. Työ on henkisesti raskasta ja herättää tekijässä paljon voimakkaita tunteita. Niitä on pystyttävä käsittelemään oikein, ettei uuvu oman taakkansa keskelle. Jos ei itse voi hyvin, on mahdotonta auttaa muita voimaan hyvin.

Vastaajat kaipasivat lastensuojelun kehittämiseksi enemmän koulutusta kaikille lasten kanssa työskenteleville. Jotta kouluissa, terveydenhuollossa ja muualla, missä lapsia säännöllisesti tavataan, opittaisiin tunnistamaan apua tarvitsevat lapset, tarvitaan tietoa väkivallasta seuraavista tyypillisistä oireista. Vastaajat

kokivat, että ongelmat, kuten levottomuus ja käytöshäiriöt, ovat kyllä näkyvillä esimerkiksi kouluissa, mutta niiden tausta jää usein tutkimatta. Miksi lapsi käyttäytyy näin? Kouluttamalla henkilökuntaa lasten ongelmat voitaisiin tunnistaa aikaisemmin ja näin lapsikin saisi aikaisemmin apua.

Tässä voisi olla jollekin opinnäytetyön aihe vaikkapa projektin muodossa. Olisi hyvä järjestää lapset ja väkivalta -aiheinen koulutuspäivä koulujen henkilökunnalle, jotta väkivallasta seuraavat oireet opittaisiin tunnistamaan ja niihin opittaisiin puuttumaan. Tutkimus osoitti myös, että yhteistyötä eri toimijoiden välillä kaivattiin lisää. Tällaisella projektilla voisi tuoda koulumaailmaa ja lastensuojelua lähemmäs toisiaan. Koulutuspäivän lisäksi voisi ajatella myös jonkinlaisen ohjeistuksen laatimista koulujen henkilökunnalle. Laatimalla tiiviin tietopaketin lapsista ja heidän kohtaamastaan väkivallasta, väkivallasta johtuvista oireista ja niiden tunnistamisesta, asioihin puuttumisesta ja lastensuojelun toimintatavoista voisi tavoittaa ja kouluttaa muitakin lasten parissa työskenteleviä toimijoita.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessini on ollut pitkä ja vaativa. Kun valitsin väkivallan aiheekseni, opettajat kehottivat pohtimaan, onko aihe tarpeettoman raskas, kun helpommallakin voisi päästä. Pitäydyin silti valinnassani enkä ole sitä katunut. Raskas aihe kuitenkin vaati normaalia enemmän kypsyttelyä ja myös yhteistyökumppanin löytäminen vei aikaa. Aihe koettiin niin vaativaksi ja aikaa vieväksi, ettei siihen mielellään lähdetty mukaan. Alkukesästä 2010 sain yhteistyökumppaniksi perhepalvelukeskuksen ja sen myötä työ lähti vauhdilla käyntiin. Aikataulu muotoutui todella tiiviiksi, mikä kieltämättä näkyy työn jäljessä. Ajan puute näkyy myös opinnäyteohjauksen vähäisessä hyödyntämisessä – löysemmällä aikataululla yhteistyötä ohjaajan kanssa olisi voinut hyödyntää enemmän. Tämä oli kuitenkin ensimmäinen tutkimukseni ja monella tapaa vasta harjoittelua. Vaikka työ jäi joiltain osin suppeaksi ja viimeistelemättömäksi, olen tyytyväinen lopputulokseen. Tämä on vain yksi työ muiden joukossa – täytyy hyväksyä se, ettei tarkoituskaan ole tyhjentää koko ”pajattoaan” yksien kansien väliin.

Kun nyt mietin, mitä olisi voinut tehdä toisin, tulee ensimmäisenä mieleeni pieni vastausprosentti ja sen vuoksi kyselylomake. Se oli pitkä ja työläs täyttää avointen kysymysten johdosta, mikä varmasti vaikutti innokkuuteen vastata. Siitä olisi voinut tehdä tiiviimmän, mikä olisi vaatinut myös aiheen tiukempaa rajaamista. Keskittymällä esimerkiksi pelkästään lasten kokemaan fyysiseen väkivaltaan ja sen seurauksiin olisi aiheeseen voinut paneutua syvällisemmin, kun taas nyt aihe oli laaja ja sain aikaiseksi ainoastaan ”pintaraapaisun”. Uskon myös lastensuojelutyön kiireisyyden ja kuormittavuuden vaikuttaneen varmasti myös osaltaan eikä aikaa ”ylimääräiselle” kyselylle välttämättä löytynyt, vaikka intoa olisikin ollut. Kaiken kaikkiaan opinnäyteprosessini kuitenkin kehitti osaamistani sekä tutkijana että sosionomina.

Väkivalta aiheena herätti minussa monenlaisia tunteita työn edetessä. Olen aina ollut sitä mieltä, että kaikki tämän maailman pahuus ja raakuus tulee esille siinä, kun lapsia satutetaan. Siitä kiinnostukseni lastensuojeluunkin on peräisin.

Lapset ovat niin pieniä, hauraita ja aikuisen armoilla. Lapset ovat luottavaisia, emmekä me aikuiset useinkaan ole sen luottamuksen arvoisia. Me aikuiset pystymme puolustautumaan itse, mitä vaikeuksia sitten kohtaammekaan, mutta lapsi tarvitsee puolustautuakseen ja selviytyäkseen apua, tukea ja aikuisen turvaa. Kun hyökkäys tulee sieltä, mistä turvan pitäisi tulla, lapsi voi vain ottaa niin henkiset kuin fyysiset iskut vastaan ja kantaa niiden jälkiä ikuisesti mukanaan. Se on surullista.

Erityisen pahalta tuntuu ajatella lapsia, jotka joutuvat seksuaalisen väkivallan uhriksi. Jotain todella ainutlaatuista särjetään ja poljetaan maahan, kun kajotaan kaikista arimpaan ja henkilökohtaisimpaan. Se tuntuu musertavalta ja saa miettimään, mitä on tapahtunut sille lapselle, josta kasvoi aikuisena lapsen hyväksikäyttäjäksi. Mitä hän on joutunut kokemaan? Mikä on saanut hänet tekemään vääriä valintoja? Kuten tutkimustulokset osoittavat, väkivallan kokemisesta seuraa usein aggressiivisuutta ja väkivaltaista käytöstä. Ne, jotka sortuvat väkivaltaa käyttämään, ovat usein niitä, jotka ovat sitä myös itse saaneet osakseen. Se tosiasia ei tee väkivaltaisista teoista yhtään sen hyväksyttävämpiä, mutta, uskallan sanoa, jollain tapaa kuitenkin ymmärrettävämpiä. Jos on oppinut ilmaisemaan negatiivisia tunteitaan aina kyseenalaisin keinoin, ei ole helppoa löytää toisenlaista kanavaa siihen samaan, ainakaan ilman muiden apua. Tämän takia mielestäni pitäisikin kiinnittää huomiota väkivaltaa kokeneiden lisäksi myös väkivallan käyttäjän auttamiseen. Vaikka ihmisen teot olisivat vääriä ja moraalittomia, on työntekijänä osattava kohdata myös huonoja valintoja tehnyt ihminen ihmisenä. On annettava mahdollisuus muutokseen ja autettava siinä. Täytyy muistaa sen aikuisen sisällä se pieni lapsi, joka ei ehkä koskaan tullut kuulluksi, ei koskaan päässyt syliin eikä koskaan oppinut luottamaan, kun ei ollut siihen aihettakaan. Kaikista tärkeintä olisi saada väkivallan ketju katkeamaan, jotta lyöty ei enää löisi eikä tulisi lyödyksi.

Kun kysyin kyselylomakkeessani, minkälaisia tuntemuksia väkivaltaa kohdanneiden lasten kanssa työskentely herättää, sain vastaukseksi, että vihaa tekijää kohtaan, surua ja hätää lapsen puolesta ja halua auttaa. Nämä tunteet ovat itsellekin nousseet pintaan tätä opinnäytetyötä tehdessä ja nousevat

varmasti myös silloin, jos joskus päädyn lastensuojelutyötä tekemään. Lapsen hätä tulee niin lähelle ja olo saattaa olla avuton. Joku vastaajista mainitsikin, että tunteiden noustessa liikaa pintaan on vaarana myötätuntouupuminen. Itse varmasti joudun tätä työstämään työurani aikana paljonkin. Vaikka lapsen kohtaamat asiat tekisivät kuinka kipeää tahansa, täytyy osata säilyttää työntekijän rooli ja pysyä itse rauhallisena. Lapsella täytyy olla tunne, että aikuinen kyllä kestää ja jaksaa eikä hän jää ongelmiansa kanssa yksin.

Kaiken kaikkiaan lastensuojelutyö on monella tapaa haastavaa ja raskasta. Työn tulokset eivät näy hetkessä. Taistelu väkivaltaa ja kaikkea muuta lasta uhkaavaa vastaan on uuvuttavaa ja raskasta ja sitä tehdessä joutuu kohtaamaan monenlaista. Toivon, että tätä raskasta ja vastuullista työtä tekevät lastensuojelun ammattilaiset ympäri Suomea eivät kyynisty vaan jaksavat yhdessä uskoa parempaan huomiseen. Pienilläkin teoilla on merkitystä. Jokainen lapsi tarvitsee edes yhden turvallisen aikuisen. Sinä voit olla se, jonka sydän laulaa kirkkaasti ja päättäväisesti edes yhdelle pienelle, heikolle sydämelle:

"Sun rinnallasi oon, yön pedot kaikotkoon, sillä en sun särkyä anna mä en..."

LÄHTEET

Ellonen, N., Kääriäinen, J., Salmi, V. & Sariola, H. 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008. Tampere.

Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2006. Perheväkivallan määrittely. Www-dokumentti. Saatavilla: http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-tietoa/perhevakivalta/perhevakivallan_maarittely/. Luettu 14.10.2010.

Ferguson, C. 2010. Blazing Angels or Resident Evil? Can Violent Video Games Be a Force for Good? Review of General Psychology 2010, Vol 14, No 2, 68-81. Www-dokumentti. Saatavilla: <http://www.apa.org/pubs/journals/releases/gpr-14-2-68.pdf>. Luettu 1.1.2011.

Forsberg, H. 2002. Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa – arviointitutkimus Lapsen aika -projektissa. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 31. Helsinki.

Haapasalo, J. 2000. Vankien kaltoin kohtelu, käytösongelmat ja aikuisiän psyykkiset häiriöt. Psykologia 1, 45 – 47.

Holmberg, T. 2000. Lapset ja perheväkivalta. Stakes / Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti ja Lasten Keskus.

Hämäläinen, P. 2004. Lähisuhdeväkivalta. Www-dokumentti. Saatavilla: http://www.kaypahoito.fi/terveysportti/ekirjat.Naytaartikkeli?p_artikkeli=t100144. Luettu 9.9.2009.

Johanna Kurkela. 2007. Sun särkyä anna mä en. Albumilta Marmoritaivas.

Kinnunen, M. 2007. Väkivallasta sovintoon. Www-dokumentti. Saatavilla: <http://www.evl.fi/vakivallastasoventoon/materiaalit/seminaariaineistot/oppineuvottelutperhevakivalta.pdf>. Luettu 9.9.2009.

Lapsiasiavaltuutettu. n.d. Milloin on syytä tehdä lastensuojeluilmoitus? Www-dokumentti. Saatavilla: http://www.lapsiasia.fi/lapsiasiat/kysymyksia_ja_vastauksia/kysymys/view/1438187. Luettu 6.12.2010

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Lastensuojelu tänään. 2004. Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. Helsinki. Tammi.

Mahkonen, S. 2010. Lastensuojelu ja laki. Helsinki. Edita.

Nettiturvakoti. Apua perheväkivaltaan – turvallisuutta lähisuhteisiin. 2007. Www-dokumentti. Saatavilla:

<http://www.turvakoti.net/fi/tietoa/vakivallan+muodot/>. Luettu 12.8.2010.

Noponen, T. 2007. Arjen arvet. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 58 / 2007. Tampere.

Oranen, M. 2001. Perheväkivallan varjossa – raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30. Helsinki.

Paavilainen, E. & Pösä, T. 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Helsinki. WSOY.

Perttu, S. & Kaselitz, V. 2006. Parisuhdeväkivalta puheeksi – opas terveydenhuollon ammattihenkilöstölle äitiyshuollossa ja lasten terveysterveyspalveluissa. Yliopistopaino.

Rautava, M & Perttu, S. 2002. Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta – käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Stakes. Erikoispaino Oy. Helsinki.

Ruumiita ja mustelmia – Näkökulmia väkivallan historiaan. 2005. Aatsinki, U. & Valenius, J. Saarijärvi. Gummerus.

Sydänmaanlakka, P. 2006. Älykäs johtajuus. Talentum Media Oy. Jyväskylä. Gummerus.

Sosiaali- ja terveysministeriö. STM:n ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuositus. STM:n julkaisu 2007/14.

Sosiaali- ja terveysministeriö. n.d. Ota väkivalta puheeksi. Www-dokumentti. Saatavilla: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0ee36e7c-7e9f-4437-8bdd-cf5cc1e585a0>. Luettu 16.12.2010.

Sosiaaliportti. 2008. Väkivallan muodot ja rikoslaki. Www-dokumentti. Saatavilla:

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/vakivallanmuodot/>. Luettu 9.9.2009.

Sosiaaliportti. 2009. Lastensuojelun tehtävärakennesuositus. Www-dokumentti. Saatavilla:

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lastensuojelutyonrakenteet/>. Luettu 6.12.2010.

Tukiasema.net. Www-dokumentti. Saatavilla:

<http://www.tukiasema.net/teemat/artikkeli.asp?docID=185>. Luettu 9.9.2009.

Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. 2005. Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. Jyväskylä. Gummerus.

KOKKOLAN KAUPUNKI

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Sosiaali- ja terveystoimi

Sosiaali- ja vammaistyön palvelujohtaja

04.11.2010

83 §

Asia

Tutkimuslupa-anomus / Lasten väkivallalle altistuminen ja sen seuraukset Kokkolan perhepalvelukeskuksen työntekijöiden kokema-

Hakija

Säde Tuulia Harju, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu, sosiaali-
alan koulutusohjelma.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää perhepalvelukeskuksen
työntekijöiden kokemuksia lasten altistumisesta väkivallalle sekä
työssä tarvittavaa osaamista.

Lupaehdot

Hakija sitoutuu noudattamaan tietosuojalaista ja salassapidosta an-
nettuja ohjeita ja määräyksiä siltä osin, kun niitä tähän tutkimukseen
liittyy.

Tutkimuksen valmistuttua tutkija toimittaa yhden kappaleen työstään
sosiaali- ja terveystoimen käyttöön.

Yhdyshenkilönä sosiaali- ja terveystoimen puolella toimii johtava so-
siaalityöntekijä Oili Hagström puh. 044 780 9994.

Päätös

Tutkimuslupa myönnetään yllämainituin ehdoin.

Päiväys ja
allekirjoitus

04.11.2010

Seppo Mattila

Sosiaali- ja vammaistyön palvelujohtaja

SAATEKIRJE

4.11.2010 KOKKOLASSA

Hei!

Olen Säde Harju ja opiskelen sosionomiksi Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa. Opinnoissani minulla on vain loppurutistus jäljellä, nimittäin opinnäytetyö, johon tarvitsisin Teidän apuanne.

Opinnäytetyöni aihe on lasten altistuminen väkivallalle, mistä teillä lastensuojelun ammattilaisilla on paljon hyödyllistä tietoa. Tutkimukseni tarkoitus on selvittää yksikköne työntekijöiden kokemuksia lasten väkivallalle altistumisesta sekä osaamista, jota työssänne tarvitaan. Kerään aineiston tutkimukseeni oheisella kyselylomakkeella. **Toivon Teidän käyttävän arvokasta aikaanne ja vastaavan 19.11.2010 mennessä.** Kyselylomakkeita jaetaan vain 13 kappaletta eli jokainen saatu vastaus on tutkimuksen kannalta todella merkityksellinen.

Kyselyyn vastataan anonyymisti ja ne palautetaan suljetussa kirjekuoressa sovittuun paikkaan yksikössänne. Haen lomakkeet vastausajan päätyttyä. Tulokset analysoin tämän syksyn aikana ja valmista työtä saa toivottavasti ihailla alkuvuodesta 2011.

KIITOS jo etukäteen avustanne!

Ystävällisin terveisin,

Säde Harju
sade.harju@cou.fi
Puh: 044254XXXX

1. VASTAAJAN TAUSTATIEDOT**1.1 Millainen koulutus Sinulla on?**

1.2 Kauanko olet työskennellyt lastensuojelussa?

2. VÄKIVALLALLE ALTISTUMINEN

2.1 Kuinka usein kohtaat työssäsi väkivallalle altistuneita lapsia, jotka ovat joutuneet seuraamaan sivusta esimerkiksi vanhempien välistä väkivaltaa olematta itse kuitenkaan väkivallan kohteena?

☐ O päivittäin ☐ O viikoittain ☐ O kuukausittain ☐ O silloin tällöin

2.2 Miten tällaiselle väkivallalle altistuneet lapset oireilevat?

3. FYYSINEN VÄKIVALTA**3.1 Kuinka usein kohtaat työssäsi fyysistä väkivaltaa kokeneita lapsia?**

☐ O päivittäin ☐ O viikoittain ☐ O kuukausittain ☐ O silloin tällöin

3.2 Miten fyysinen väkivalta tulee yleensä ilmi? Kuinka usein lapset kertovat siitä itse?

3.3 Millaista fyysinen väkivalta yleensä on?

3.4 Miten fyysistä väkivaltaa kokeneet lapset oirehtivat? Onko tyttöjen ja poikien oirehtimisessa eroja?

4. HENKINEN VÄKIVALTA

4.1 Kuinka usein kohtaat työssäsi henkistä väkivaltaa kokeneita lapsia?

O päivittäin

O viikoittain

O kuukausittain

O silloin tällöin

4.2 Miten henkinen väkivalta tulee yleensä ilmi? Kuinka usein lapset kertovat siitä itse?

4.3 Millaista henkinen väkivalta yleensä on?

4.4 Miten henkistä väkivaltaa kokeneet lapset oirehtivat? Onko tyttöjen ja poikien oirehtimisessa eroja?

5. SEKSUAALINEN VÄKIVALTA

5.1 Kuinka usein kohtaat työssäsi seksuaalista väkivaltaa kokeneita lapsia?

O päivittäin

O viikoittain

O kuukausittain

O silloin tällöin

5.2 Miten seksuaalinen väkivalta tulee yleensä ilmi? Kuinka usein lapset kertovat siitä itse?

5.3 Millaista seksuaalinen väkivalta yleensä on?

5.4 Miten seksuaalista väkivaltaa kokeneet lapset oirehtivat? Onko tyttöjen ja poikien oirehtimisessä eroja?

6. OSAAMINEN JA TYÖN KEHITTÄMINEN

6.1 Millaista osaamista mielestäsi väkivallalle altistuneiden lasten parissa työskennellessä tarvitaan?

[illegible]

6.2 Millaisia tunteuksia väkivallalle altistuneiden lasten kohtaaminen ja heidän parissaan työskentely Sinussa herättää?

[illegible]

6.3 Miten kehittäisit työtäsi, jotta väkivallalle altistuneet lapset tunnistettaisiin ja heitä voitaisiin auttaa entistäkin varhaisemmassa vaiheessa?

6.4 Vapaa sana kyselyn herättämistä ajatuksista

KIITOS!